

ՍԱՄԻԿՈՆ ԳԱՍԳԱՐՅԱՆ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՎ

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԴԱՍԱԿ ԴՔ

ԶՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

491.99-5

Գ-31

ՊԵՏՃՐԱՏ

1936

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՎԱՄԵՆ
ՀԱՅ Լուսավորչական Ժողովրդական Կոմիտեի կողմից

ՄԱՄԻԿՈՆ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

Տ Ա Ր Ր Ա Կ Ա Ն
Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն
Յ Ե Վ
Ո Ւ Ղ Ղ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

II ԽԱՍ

ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ԶՈՐՐՈՐԻ ԴԱՍԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Զ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

14 MAR 2013

6775

491.99-5

7-31

uf

I. Բ ՅԵՎ Գ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ ԱՆՑԱԾԻ ԿՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ

1. (ստուգողական աշխատանք). Հերթով գրեցե՛ք այսանդ-
նկարված առարկաների անունները:
Կարող ե՞ք դուք այդ բաները ճիշտ գրել:

Տարրական դպրոցների
հայոց լեզվի դասասուններին

Այս դասագրքով դասավանդելու համար անպայման
պիտի կարդալ նույն հեղինակի «Մեթոդական ցուցումներ
«Տարրական քերականություն և ուղղագրություն» դասա-
գրքով դասավանդելու վերաբերյալ» գրքույկը:

2137
38

2. Արտադրեցէք այս ուղղագրական բառացուցակը:

բ-փ		
Պարբիւն	յերբ	յերբեմ
դարբին	նուրբ	համբերել
իրբել	հակոբ	համբուրել
յերբեմն	Աերոբ	սրբել
բ-պ		
աղբ աղբյուր յեղբայր		

3. (ստուգողական տեսագրութիւն). Արտադրեցէք և գծիկներէ տեղը դրէք բաց քողած տառերը:

Հատակը սր—ելիս լուսամուտները բացե՛ք: Հա—կո—ը և Սերո—ը լեկան Գերո—ի մօտ, լեր—նա գնա—ցել եր Պատանի հանդիսատեսի թատրոնը: Դար—ին Գա—րիելը պալատեր ե շինում: Յերեխաներին չի կարելի համ—ուրել: Հակո—ը նոր—թաշկինակ ունի: Կարմիր ողաչուն ի—րեմ համարձակ արծիւ սավառնում ե ոլում:

Չորս լեղ—ալը իրար լետելից վազում են, վա—զում, բայց լեր—եք իրար չեն հասնում: Աղ—ով պա—րարտացնում են հողը: Լենինականում շատ աղ—լուք, ներ կան:

4. Արտադրեցէք այս ուղղագրական բառացուցակը:

գ-ժ		
կարգ	մարգար	արգելի
Մրգ	մարգարիտ	մրցելե
յերգ	Աարգիս	պարգելաւորել
	հոգնել	գոգնուց
	նորոգել	հոգնակի
	ոգնել	ոգնակար
կարագ	չուգովել	Սիւսգ
մարագ	ժագել	Գրիգոր
ուրագ	հագնել	Թագուհի

5. (ստուգողական տեսագրութիւն). Արտադրեցէք և գծիկներէ տեղը դրէք բաց քողած տառերը:

Ամռան շո—երին վտակեցո՛ծ արտում կոմբանավարները լեր—եր են ասում: Առաւելան ունի յերկու Թիւ լեզակի և հո—նակի: Ա՛յ տղա, անունդ Ավա—, քե՛լ կուտեցնեմ մեղր ու կարա—: Կար—ապա՛ Սար—իւր յերկու ան—ամ պար—եմատրվեց: Հո—նած և քրտնած ժամանակ սառը ջուր չգետք ե խմել: Ուրա—ը միշտ իր կողմն ե տաշում: Մար—ալը, Թա—ուհին և Մար—ալիւր հա—ան իրենց նոր հա—աւանները, կապեցին գո—

նոցները, զու—վեցին, զարդարվեցին ու գնացին դպրոց աշակերտական հանդեսին յեր—ելու և արտասանելու:

—Ա՛խ, յերբ պիտի լիս ել նրանց պես կար—ամ, գրեմ, յեր—եմ ու արտասանեմ,—ասում ե փոքրիկ Գրի—որը:

6. Կազմեցեք նախադասություններ հետեվյալ բառերով և գրեցե՛ք:

մրգեղեն, նորոգել, ոգնել, ոգտակար, ծագել

7. Արտագրեցե՛ք այս ուղղագրական բառացուցակը:

դ—թ

անդամ	ժողովուրդ	ոտ
արդեն	խնդրել	չորրորդ
բարդ	խորհուրդ	զարդել
բերդ	կարդալ	վառոդ
դդում	կենդանի	շարդան
զարդ	կոկորդ	վորդ
ընդարշակ	հորդ	վորդի
ընդհանուր	ճանապարհորդ	վորսորդ
Թաղեմու	մարդ	մրդովել
քակարդ	յերրորդ	խառորդ

8. (ստուգողական աղագրություն). Արտագրեցե՛ք և գծիկների տեղը դրե՛ք բաց քողած առերբ:

Մոծակը թռավ, բոլոր կեն—անինների արյան համե առավ և տեսավ, վոր ամենից քաղցրը մար—ու արյունն ե: Շնչելու համար մար—ուն հարկավոր ե ո—: Սավառ—նակը հպարտ սուրում ե ո—ում: Ծերը գնում եր, ձուկ բռնում ծովից, պառափն ել տանը թել մանում բը—ից: «Ա՛յ, իմ փունջը, իբրեվ լավ զար—, տեսնում ե ամեն մի մար—»: «Կար—ս, ալ իմ խելոք մանուկ»: Ձմեռվա վար—ը կրակն ե: Վոր—երը փշացրին խաղողի վորթե—րը: Հորթը մնաց հոր— անձրեվի տակ: Վար—ուհին և Վար—անը ըն—ունվեցին չորրոր— դասարան, իսկ Թա—եվոսը՝ յերրոր— դասարան: Վորսոր—ը ըն—ար—ձակ դաշտում մի կեն—անի սպանեց: Խն—րատու բառը բար— բառ ե: Քաղխորհր—ի ան—ամենըն ընտրվում են լավագուհն աշխատավորներից:

9. Կազմեցե՛ք նախադասություններ հետեվյալ բառերով և գրեցե՛ք:

արդեն, բերդ, դդում, ընդհանուր, թակարդ, ժողովուրդ, կոկորդ, ճանապարհորդ, ջարդել, վառոդ, վրդովել, քառորդ

10. Արտագրեցեք այս ուղղագրական բառացուցակը

Չ-Ն

Ք և Ղ բաղաչայններից հետո, յերեւ
լալում է Ն, Մեծ Տառանք գրւում է Չ:

Ր Չ	արգ	աղջիկ	Ղ Չ
	բրգել	ամբողջ	
	մրգյուն	եղ	
	յերգանիկ	չղջիկ	
արգ	վերգ	վողջույն	չղջիկ
աղ	հաղել	միգակեր	
առաղարիկ	հաղող	միգար	
առաղիկ	մեղ	միգոց	
առաղնորդ	մեղի	գիրող	
իղնել	միգակ	իրող	

11. (սուզողական արագութիւն). Արտագրեցեք և գծիկ-ներէ տեղը դրեք բաց բողած տառերը:

Վտղ — ույն ամբող — աշխարհի պրոլետարիատի սի-րելի առա — նորդ ընկ. Ստալինին: Մենք ապրում ենք
եր — անիկ կանգով: Առա — ին դասը հայերեն է, իսկ
վեր — ինը՝ թվաբանութիւն: Արամի քրո — աղ — կա

գնահատականները լավ և մի — ակ են: Շուներ հա — ում է,
իսկ ար — ը՝ մըթմըթում: Մեծ գասամի — ոցին հա-
խանաշում են: Գրքի մե — ը վոչինչ չպետք է պահել:
Հովհաննեսի քրո — աղ — իկը հա — ող քննութիւն
ավեց: Մը — լունը մի — ատ է, իսկ չղ — իկը՝ կաթնա-
սուն: Ուղղակի խոսքից առա — դրվում է մի — ա-
կետ, իսկ ամբող — աջած նախադրութիւն վեր — ում
վեր — ակետ:

12. Արտագրեցեք այս ուղղագրական բառացուցակը:

Յ Կ

Ք բաղաչայնից հետո, յերեւ լալում է
Կ, Մեծ Տառանք գրւում է Յ:

Ր Յ	արեւարարչ	դերչակ
	արչագանի	ընդարչակ
	արչակ	խորչ
	արչակուրդ	համարչակ
	արչանագրութիւն	Համարչում
	բարչել	հանդերչարան
	բարչր	վարչ
դերչակ	դարչյալ	փորչ

13. (սուզողական արագութիւն). Արտագրեցեք և գծիկ-ներէ տեղը դրեք բաց բողած տառերը:

Դեր — ակ Համար — ումը բար — լաճայն կարդաց
«Համար — ակ տղաչու» ար — ակ հողվածը: Ընդար — ակ
անտառում ձայնն ար — աղանք է տալիս: Փոր — ված
Ձոնիկը բար — եց տալը: Խորհրդային ուսուցիչները

բար—ը աշխատավաճառ—հն տառնում: Ձմեռային ար—տ—
կուրդին դպրոցի հանգեր — արանը նորոգեցին: Չորրորդ
դասարանում սովորում են ար — անագրութուն գրել:
Արմավենին արեվադար — ային բույս է:

14. Արտագրեցեք այս ուղղագրական բառացուցակը և
վարժությունները՝ գծիկների տեղը բաց բողած տառերը գնելով:

Շ քառու բ բաղաչայնից հետո
Տե՛ն ճառա՛նք յ արքայա՛սանկա՛ն:

աշխարհի խոնարհի խորհուրդ
ճանապարհի արհամարհեղ շնորհակալություն

Շնոր — աղալութուն համաշխարհ — ային պրոլետա-
րիատի առաջնորդ Ստալինին մեր ուրախ և լերջանիկ
կյանքի համար: Խոր — ուրդները մեզ տվեցին լավ ճանա-
պար — ներ:

15. Տրված վերջածանցներով բառեր կազմեցեք և գրեցեք:

4-ով գրվող աղ, իղ, ուղ, ական	Ը-ով գրվող եղեն աշան
6-ով գրվող աւել	

16. Արտագրեցեք այբբենական կարգով:
ընկուզ, ընկեր, ստորակետ, գրոսանք, գգեստ, սպունգ,
եսեմարան, սկսնակ, սթափվել, սփանչելի, սփոփանք

17. Ինքներդ բառեր կազմեցեք հետեվյալ յերկրագաձայն-
ներով՝
գբ, գգ, սթ, սկ, սս, սփ, սֆ, ԵՏ

18. Ասացեք բառեր և դրեցեք
այ, ոյ, ույ, յա, յո, յու, յե յերկհնչյուններով, և ձալ-
նակապ ունեցող այա, այո, այի, եյի, ոյի կապակ-
ցություններով, իա, իո, իու, իե, յերկձայնավորներով:

19. (ստուգողական արագբություն). Արտագրեցեք և գծիկ-
ների տեղը դրեք բաց բողած տառերը:

Պարու — ըր և Արամա — իսը յերեկո — ան թե — ում
ե — ին: Փա — լակը փա — լուն ապակին դրեց թիթեղ — ա
վառարանի վրա: Են ինչն է. յերկար ս — ուն փորեցին,
առ — ուծը մեջը թաղեցին (թի պայսյան):

Առ — ուծը, գա — լը, յեղջերուն և սկ — ուռը վա — ըի
կենդանիներ են: Յերեվանում կա կո — ուղի: Ձ — ով
գո — ականը գործիական հոլով է, իսկ Լոռ — ում
գո — ականը՝ ներգո — ական հոլով:

Ա — սոր մեր դաստ — արակ ընկ. Յեղի — զարյանը
մեզ համար հեքի — թ կարդաց:

Ֆրանս — ան և Անգլի — ն գտնվում են Յեվրոպա — ում,
իսկ Ճապոնի — ն՝ Աս — ասյում:

20. Արտագրեցեք՝ հոգնակի բառերը յեղակի դարձներով:
ամբիոններ, սեղաններ, նստարաններ, պահարաններ,
պատուհաններ, դասարաններ, գառներ, լեռներ, յեղներ,
հալիք, այգիներ

21. Արտագրեցեք վանկերի բաժանած: Պարզ բառերի տակ
մեկ գիծ քաշեցեք, իսկ բարդ բառերի տակ՝ յերկու գիծ:

Մ եր դ ա ս ա ր ա ն ը

Մեր դասարանը մի մեծ, լուսավոր և մա-
քուր սենյակ է. ունի չորս պատուհան և մեկ պուռ:

Աշակերտանքի նըստարանները դասա-
վորված են յերկու շարք՝ աջ և ձախ պատերի յեր-
կայնությամբ: Մենք նըստում ենք զուգ-զուգ: Յու-
րաքանչյուրիս առհեղ, գըրա-սեղանի վըրա
դըրված են՝ գիրք, տետր, գըրիչ, թանաք-ա-ման
և մատիտ:

Մեր դիմացըն ե գրտնը՝ լուս ուսուցչա-կան
ամբի-ոնը, կողքին մի գըրա-տախ-տակ, վո-րի վը-
րա գըրում ենք կալ-ճով ու հե-տո սըր-բում ջըն-
ջո-ցով:

Պա-տե-րին կախած են գա-նա-զան կեն-դա-նի-
նի-րի և բույ-սե-րի նը-կար-ներ և յեր-կու քար-անդ:

22. Արտագրեցեք վանկերի բաժանելով:

Հաշվեցեք՝ քանի՞ վանկից ե կազմված վոտանավորի յուս
քաքանչյուր տողը:

Ա. ր ե վ ա ծ ա ղ ը

Ծագում ե մանուկ արեվը դարնան
կովկաս լեռների ձյունի պատնեշից,
Ջարթնում են մեկ-մեկ սարերն աննման
Ձմռան անվրդով քնի մշուշից:
Ահա կալվարի վիթխարի ուսին
Բազմում ե արփին թարմացած ուժով,
Սարեր ու ձորեր իրար լեռնսին
Նայում են, ժպտում ամպի մշուշով . . .

23. Արտագրեցեք: Գոյականների տակ մեկ գիծ քաշեցեք,
ածականների տակ՝ յերկու գիծ, բայերի տակ՝ ալիքանման գիծ:

Ծագում ե արեվը: Առուները խոխոջում են: Ծառերը
բողբոջ են արձակում: Խոնավ աշունն սկսվեց: Պալ-
ժառ աստղերը փայլում են յերկնքում: Կովը սեղանա-
տամներով վորոճում ե խոտը: Կարմիր դրոշակները ծա-
ծանվում են փողոցում:

Գոյականը, ածականը բայը և դերանունը խոսքի մա-
սեր են:

24. Վերլուծեցեք նախադասությունները ըստ խոսքի մա-
սերի:

Թխագուլն կիտն ձուռն ածում ե ուրիշ թռչունների
բներում:

Մոխրագուլն նաղառուակը ցողապառ մարգագետ-
նում հյութալի խոտ ե վորոնում:

Թխաթեմ արծիվը բունը ջինում ե ամենաբարձր
կաշնիների գազաթներին:

Նրբագրաց չղիկը հաջողությամբ կոտորում ե գիշե-
րալին փասակար միջատներին:

Որինակ՝

կարմիր. — ածական

դրոշակներ. — գոյական, հասարակ անուն, հոգնակի
թիվ, վորոշող հոդով, ուղղական հոլով

ծածակվում են. — բայ, ներկա ժամանակ, հոգնակի
թիվ, յերրորդ դեմք

փողոցում. — գոյական, հասարակ անուն, լեզակի
թիվ, ներգոյական հոլով

25. Նախադասությունները վերլուծեցեք ըստ խոսքի
մասերի:

Ուսումնական տարին վերջացավ:

Դպրոցը հանգես կազմակերպեց:

Լավազույն աշակերտները պարզեվատրվեցին:

Դասոխարակներն աշակերտներին վկայականներ բա-
ժանեցին:

26. Արտագրեցեք և բառերի վերեվը (բացի բնագծվածներից)
գրեցեք խոսքի մասերի սկզբնատառերը (գ. բ. ած. ան. դ.):

Արեւիկ Մոլակ,

Նշար Տեր դպրոցում սովո-
րական դասերը վերջացան: Դու-
քով կակամեմ քարեկան արու-

զուամերը: Մի փանի որից կվե-
րադատեամ չեյ մոր և միասին
կհանգստանանք մեր հովատուն
լեռներում: Մենք կբարչքանանք
ծաղկավեր բլուրները, կհանենք
աղբյուրների գլգլան զրերը, կը-
ծծենք լեռնաչին թարմ ողոր:

Սուսյոժմ սրապեղ եմ գերա-
 ւանց գնահատականներ:

Ընդունիր սիրալիք բարեւ-
 ներս և զերմագին համբույրներս:

Բո յեղբայր Արեւիան

1936 թ. մայիսի 25 ին

Հերեւան

27. Արտագրեցեք այս համակից բայերը ներքեվում տըր-
 ված համապատասխան այունակներում և ինքներդ լրացրեք այդ
 բայի բոլոր ձևերը:

Սիրելի Գրիգոր,

Հայրդ առողջանում ե: Գիշերները հանգիստ քնում
 ե: Այժմ ալլես վտանգ չկա: Մի քանի որից հետո հա-
 նորից կսկսի իր աշխատանքին գնալ: Յերեվակայել չես
 կարող, թե վորքան տանջվեցի այս յերկու շաբաթվա ըն-
 թացքում: Առաջին շաբաթը յես համարյա անքուն անց-
 կացրի: Ել չեմ խոսում հոգեկան տանջանքների մասին:
 Նամակներ գրիր, սիրելիս, մի ծուլանա: Ի՞նչպես են
 գնում դասերդ:

Բարեփներ և համբույրներ բոլորիցս:

Գո մայր՝ Արիենիկ

1936թ. մայիսի 22 - ին

Սեվան

Անոր ² ձեզ	Ներկա	Անցյալ	Ապառ- նի	Ապառնի պարզ ձեզ	Հրամա- յական ձեզ	Արգե- ական ձեզ
գնալ	գնում եմ	գնացի	գնալու յեմ	կգնամ	գնա	մի գնա

28. Արտագրեցեք հախ՝ համառոտ հախադասութունը, ապա՝
 րնդարձակ հախադասութունները և հետո՝ համադաս լրացումնե-
 րով հախադասութունները:

Պաշտպանենք թռչուններին

Մի գլուղում շատ աղվիններ կաին: Գարնանը ծա-
 ուերը ծածկվում էին տերեվներով: Թռչուններն էլ ամ-
 բողջ ուրը յերգում էին: Նրանք անխնա վոչնչացնում
 էին վնասակար վորդերին:

Ամռանն ու աշնանը հասունանում ելին պտուղները՝
կարմիր կեռաւր, սեւ բալը, դեղին ծիրանը, սալորը,
կարմիր խնձորն ու դեղին տանձը, համով դեղձը:

Մի որ չար լերեխաները քանդեցին թռչունների
բները:

Թռչունները թողեցին պարտեզները՝ նրանք չվերա-
գարձան:

Յեւ հաշորդ ամառը ծառերը կանգնած ելին մերկ,
տխուր, առանց տերեւի, առանց պտուղի:

29. Կարդացեք այս հոդվածը և բացատրեցե՛ք միջակետի,
չակերտի և ստորակետի կանոնները:

Մեր սիրելի Ստալինը

Մեր սիրելի առաջնորդ Ստալինը հոգում է աշխա-
տավորների մասին:

Բանվորներն ասում են. «Մենք այժմ ունենք նոր
տներ, ակումբներ, թատրոններ, ուղերա, հանգստյան
տներ, սանատորիաներ:

Կոլտնտեսականներն ասում են. «Մենք այժմ ունենք
ունեվոր անտեսութուն, կոմբայններ, տրակտորներ, գյու-
ղատնտեսական զանազան մեքենաներ, ռադիո, կինո,
ելեկտրական լույս, բաղնիք, գրքեր, ծննդատուն, մսուր
և առատ հաց»:

30. Արտագրեցե՛ք և զրեք բաց բոլոր՝ միջակետները, չա-
կերտները և ստորակետները:

Մեր սիրելի Ստալինը (շարունակություն)

Պիոներներն ասում են Մենք ունենք նոր զպրոց-
ներ կայուն զասագրքեր տետրակներ ճամբար պիոներա-
կան տներ և զբոշակներ:

Հոկտեմբերիկներն ասում են Իսկ մենք ունենք
մանկապարտեզներ խաղալիքներ նկարազարդ գրքեր
սպիտակ ճազարներ:

31. Վերլուծեցե՛ք հետեւյալ նախադասութուններն ըստ
նախադասության անդամների. այսինքն՝ վերոշեցե՛ք յենթա-
կան, ստորոգյալը և լրացումները:

Ծառերը ծաղկել են: Փչում է մեղմ զեփուռը: Փոք-
րիկ թռչունները ճաճում են թփերի մեջ:

Յերեկոյան զովարար անձրեւը ջրեց մարգագետին-
ներն ու արտերը: Դաշտալին թառամած բույսերը զվար-
թացան: Նրանք անտեսանելի կերպով իրենց բարակ ար-
մատների ոգնությամբ ծծեցին թաց հողի սննդաբար
հյութը:

Որինակ՝ փչում է մեղմ քամի:

Սա մեկ ընդարձակ նախադասություն է:

Քամին ինչ է անում. — փչում է ստորոգյալ է:

Ի՞նչն է փչում. — քամին լենթակա լի:

Ինչպիսի՞ք քամի. — մեղմ լենթակալի լրացում է:

32. Արտագրեցե՛ք և ստորոգյալների տակ մեկ գիծ քաշե-
ցե՛ք, յենթակաների տակ՝ յերկու, իսկ լրացումների տակ՝ ալի-
քանման գիծ:

Սաթիկը լերդում է: Զուլալ ջուրը կարկաչելով իջ-
նում է սարից: Ծիալիկները ծլվում են: Անցավ դով
գարունը: Յեկավ պողաբեր և բերքատու ամառը:

Ճամբարի վրաններում պիոներները հանգիստ քե-
նած են:

33. Արտագրեցե՛ք և ընդգծեցե՛ք ստորոգյալները մեկ գծով.
Իսկ յենթականեր՝ յերկու գծով:

— Դու կոմբայն տեսել ես:

- Յէս:
- Այո, դու:
- Տեսել եմ:
- Վորտեղ:
- Խորհրդալին անտեսութիւնում:
- Ի՞նչ ե անում կոմբայնը:
- Հնձում ե, կալսում ե և քամում ե:

Վճրն ե առաջին նախադասութեան յենթակամ:
 Վճրն ե յերկրորդ նախադասութեան ստորոգյալը:
 Վորձնք են հինգերորդ նախադասութեան յենթակամ և

ստորոգյալը:

Այն նախադասութիւնը, վորի յենթական կամ ըստորոգյալը, և կամ յերկուսն ել չեն արտահայտված, բայց մտքով իմացվում են, կոչվում ե քերի նախադասութիւն:	
Քերի նախադասութիւններ	Նախադասութեան չարտահայտված անդամները
— Յերեկ ուր եյիր գնացել:	յենթական
— Յէս:	ստորոգյալը
— Այո, դու:	ստորոգյալը
— Կրկես:	թե յենթական և թե ստորոգյալը

34. Արտագրեցեք միայն քերի նախադասութիւնները: Կարգացեք քերի նախադասութիւնները՝ չարտահայտված յենթակամներն ավելացնելով:

- Փոքրիկ, քանի՞ տարեկան ես:
- Անցյալ տարի հինգ տարեկան եյի:
- Իսկ այս տարի:
- Չգիտեմ:
- Ինչո՞ւ չգիտես:
- Մայրիկը չի ասել:

35. Յերկրորդ ոլոնակի նախադասութիւնները դարձրեք քերի նախադասութիւններ և արտագրեցեք:

Հարցեր

Պատասխաններ

1. Ի՞նչ են գիտում կոլտընտեսականները:	1. Կոլտնտեսականները գիտում են սավառնակը:
2. Վորտեղից ե թռել սավառնակը:	2. Սավառնակը թռել ե Լեֆինականից:
3. Ի՞նչ ե բերել սավառնակը:	3. Սավառնակը բերել ե գրեթե ու քերքեր:

II. ԼՐԱՅՄԱՆ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ

36. Արտագրեցեք միայն ընդարձակ նախադասութիւնները և ընդգծեցե՛ք լրացումները:

Գետը հոսում ե: Չորում առուն քչքչում ե: Ծիտը ծառին ծլվում ե: Արեւը փայլում ե: Կապուտակ լերկինքը կամաց-կամաց ծածկվում ե ամպերով:

37. Հետեւյալ համառոտ նախադասութիւնները դարձրեք ընդարձակ նախադասութիւններ՝ փակագծերում տրված հարցերի համապատասխան լրացումներ ավելացնելով:

Աշակերտը գրեց (վոքսե՞ղ, ինչո՞վ, ի՞նչ):

Անձրեվ լեկավ (յե՞րբ, ինչպիսի՞ն):

Յերեխաները գնում են (ինչպե՞ս, ո՞ւր):

38. Վերլուծեցեք այս նախադասութիւնն ըստ նախադասութեան անդամների: Պատասխանեցեք տրված հարցերին և ցույց տվեք, թե վոր բառը վորի լրացումն ե:

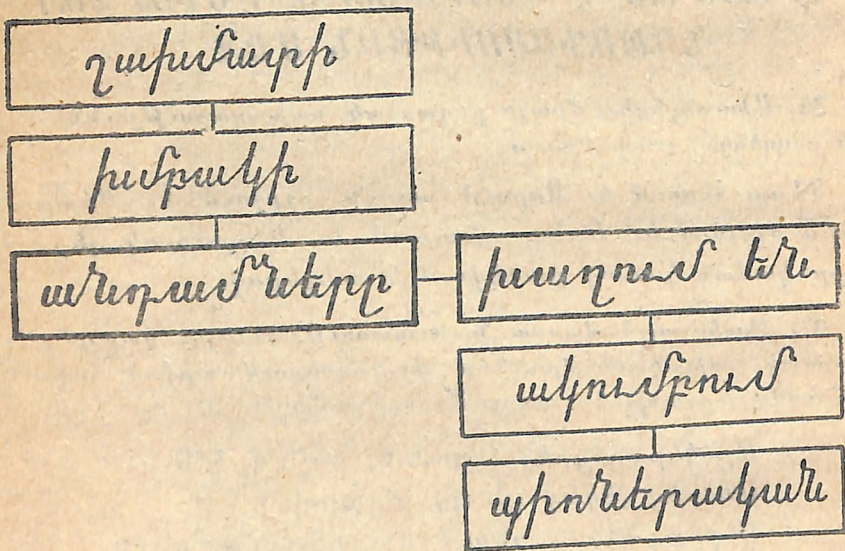
Չորրորդ դասարանի աշակերտները գրում են ստուգողական թելագրութիւն:

Հարցեր

1) Ի՞նչ են տնում: 2) Ովքե՞ր են գրում: 3) Ի՞նչ են գրում: 4) Ինչպիսի՞ թելադրություն: 5) Ի՞նչի՞ աշակերտները: 6) Վո՞ր դասարանի:

Լրացումները նույնպես կարող են ունենալ իրենց լրացումները, վորոնք կոչվում են լրացման լրացումներ:

39. Գծագրում արված նախադասությունը գրեցե՞ք սովորական ձևով և ընդգծեցե՞ք միայն լրացման լրացումները:

40. Արտագրեցե՞ք միայն լրացման լրացումները:

Մեծ քաղաքի ծայրում հնչում էր գործարանի շշակի լերդը: Ժիր մանուկների խումբը ուրախ-ուրախ գնում էր պետական կրկես: Ընդարձակ փողոցում լավում էր քաղող լերեխանների բարձրաձայն ծիծաղը:

41. Ընդարձակ նախադասությունների մեջ ավելացե՞ք լրացման լրացումներ՝ արված հարցերի համապատասխան:

(Ինչպիսի՞) առավոտյան ցուրտը կարմրացրել էր (ո՞ւմ) թշերը: Ժրաշան մեղուները ծաղիկներից (ինչպիսի՞) վտակներով (ինչպիսի՞) փողի ելին հավաքում:

III. ՀԱՐՑԱԿԱՆ, ԲԱՑԱԿԱՆ ԶԱԿԱՆ, ՀՐԱՄԱ- ՑԱԿԱՆ ՅԵՎ ՊԱՏՄՈՂԱԿԱՆ ՆԱԽԱ- ԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ա) ՀԱՐՑԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

42. Արտագրեցե՞ք միայն հարցում ցույց տվող նախադասությունները:

- Ու՞ր ես գնում:
- Պարո՞ւյ:
- Յե՞րբ ես վերադառնալու:
- Ժամի՞ յերկուսին:

Հարցում ցույց տվող նախադասությունը կոչվում է հարցական նախադասություն:

43. Արտագրեցե՞ք հարցական նախադասությունները և զբեք բազմ հարցական նշանները:

Վիկտորինա

1. Հայաստանում գործող հիդրոկայաններից վորն է ամենամեծը և վորեղ է գտնվում:

2. Ինչպես է կոչվում Ձանգու գետի վրա կառուցվող հիդրոկայանը:

3. Վորեղից է սկիզբ առնում Ձանգու գետը:

4. Այն վոր արջն է, վոր ծառի յերես չի տեսեր:

5. Ով է ծնվում մորուքով:

6. Ինչ կարելի չէ տեսնել փակ աչքերով:

7. Վոր ծաղկի անվան առաջ գնենք և տառը, վոր ստանանք աղջկա անուն:

(Նվարդ, Ձորագետ, Քանափեղեղ, Սեփանա լնից, Բսպիսակ արջ, այծը, յերագ)

44. Տրված պատասխանների համար գրեցե՛ք հարցական նախադասություններ: Ձմռանն ա՛յց հարցական բառերի վրա հարցական նշան գնել:

Հարց.—

• • • •

Պատասխան.— Աղյուսը պատրաստում են կավից և ավազից:

Հարց.—

• • • •

Պատասխան.— Մահուղը գործում են բրդից:

Հարց.—

• • • •

Պատասխան.— Լուսամուտների մածիկը պատրաստում են կավձից ու ձեթից:

Հարց.—

• • • •

Պատասխան.— Շաքարը ստանում են ճակնդեղից:

բ) ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

45. Արտագրեցե՛ք բայի հրամայական ձևով արտահայտված նախադասությունները: Ձմռանն ա՛յց բայի հրամայական ձևվերի վրա շեշտ դնել:

Առողջապահական կանոններ

Յերեխաներ, առավոտյան, ճաշից հետո և քնելուց առաջ լվացվեցե՛ք: Սանրեցե՛ք ձեր մազերը: Մաքրեցե՛ք ձեր հագուստն ու կոշիկները: Մաքուր և լավ պահեցե՛ք ձեր հագուստները:

Հրաման կամ կարգադրություն ցույց տվող նախադասությունը կոչվում է հրամայական նախադասություն:

46. Արտագրեցե՛ք հրամայական նախադասությունները և դրե՛ք բաց բոլած շեշտեր:

Լ ո գ ու ն գ ն ե Ր

Պիոներներ և աշակերտներ, տիրապետե՛ք գիտության հիմունքներին: Ամրացե՛ք կարգապահությունը դպրոցում: Պատասխանե՛ք շարունակելու և ավարտելու կենիսի մեծ գործը:

47. Բայի անորոշ ձևվը փոխարինեցե՛ք հոգնակի թվի հրամայական ձևով: Պեսե՛ք և բառը բաց թողե՛ք:

Պետք է տիրապետել հայոց լեզվին

Պետք է լարել ձեր ուժերը: Պետք է սովորել վարժ և գեղեցիկ կարգալ: Պետք է ամեն որ տանը պարապել: Պետք է կրկնել III դասարանում անցած քերականական սահմանումներն ու ուղղագրական կանոնները: Գրավոր աշխատանքները պետք է ուշադիր կատարել:

Որինակ Լարեցե՛ք ձեր ուժերը:

դ) ԲԱՅԱԿԱՆԶԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

48. Արտադրեցեք բացականչություն ցույց տվող նախադասությունները: Չմոռանա՞ք յերկար արտասանվող բառի վերջին ձայնավորի վրա բացականչական նշան դնել:

Գարնան առավոտ

Հովտում առուն խոխոջում է գլզլալեն անո՛ւշ, անո՛ւշ:
Քամին բարակ շնկշնկում է գլզլալեն անո՛ւշ, անո՛ւշ:
Ծիտը ծափն ծվվում է՝ ծփվ, ծփվ, ծփվ...

Բազեն գլխին պտտվում է՝ վնյ, վնյ, վնյ...

— Մալրիկ, մալրիկ, բազեն, բազեն, ծիտը տարավ...

Կոչ, ցանկություն, բացականչություն ցույց տվող նախադասությունը կոչվում է բացականչական նախադասություն:

49. Արտադրեցեք բացականչական նախադասությունները և գրեք բաց թողած բացականչական նշանները:

Ձանգակը հնչեց՝ զընգ-զընգ: Կեցցե Մայիսի մեկը: Ախ, վորքան կուգեմ կոմերիտական դառնալ: Յերանի մեր գասարանի աշակերտները գերազանցիկներ լինեն:

50. Ինքներդ կազմեցեք բացականչական նախադասություններ և գրեցեք:

դ) ՊԱՏՄՈՂԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

51. Տրված հարցական նախադասություններին լրիվ պատմողական նախադասություններ գրեցեք, վոր ստացվի փոքրիկ պատմվածք գարնան մասին:

Գարուն

Ի՞նչ լեզանակ է դալիս ձմեռվանից հետո: Արե՞վը լերկվո՞ր է մնում լերկնքում: Ի՞նչպե՞ս է լինում ոգը:

Ի՞նչպե՞ս են լինում գիշերներն ու ցերեկները: Ի՞նչ է լինում ձյունը: Վո՞ր թռչուններն են վերադառնում տաք լերկիներին: Ի՞նչո՞վ են ծածկվում դաշտերը: Ի՞նչ են առնում կոլանտեսականները դաշտում:

Առանց հարցման, հրամանի և բացականչության նախադասությունը կոչվում է պատմողական նախադասություն:

52. Այս նամակից արտադրեցեք միայն այն պատմողական նախադասությունները, վորոնց մեջ գործածված է պեժ և բայը:

Սիրելի Ներսես,

Վաղվա համար մենք պետք է լուծենք թվաբանությունից յերեք խնդիր՝ №№ 101, 104 և 120:

Աշխարհադրությունից ուսուցիչը կրկնելու լե տվել կլիմայական գոտիները: Հայերենից պետք է գրենք սովորել բալի խոնարհումը ապառնի ժամանակով:

Բնագիտությունից ընկ. Ստեփանյանը տվել է „Ուղը“ կրկնել: Այս է բոլորը:

Այսոր ուսուցիչը վերադարձրեց վերջին թելադրությունը: Դու յերեք սխալ ես արել:

Ցանկություն:

Իս ընկեր՝ Պողոս

1936 թ. դեկտեմբեր 15-ին

IV. ԿՈԶԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐԸ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՆ

53. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք ուժեղ արտասանվող բառը:

ընկերներ, յեկե՛ք կապակերպելով շերտերի անկյունը:

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս, թե ո՛ւմ ենք գիմում մի բան ասելու կամ հարցնելու համար, կոչվում են կոչական:

54. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք կոչականներ:

Հարվածալին, չմոռանա՛ս պարմանադրի՛կ կետերը կատարել: Պիտներներ, բներ կառուցե՛ք թռչունների համար: Յերեխաներ, պարզ, մաքուր, զեղեցիկ և անսխալ գրեցե՛ք: Պիտներ, պատրաստ է՛ս կատարելու լենինի առաժները:

1. Յեթե կոչականը նախադասության սկզբում է՝ նրանից հետո գրվում է *usnrակես*:
Կոչականի վրա *եես* է գրվում:

55. Արտագրեցեք, Չմոռանա՛ք կոչականի վրա շեշտ դնել:
Հմուտ խաղեր
Յեկեք, յեկեք, մանուկներ,՛ր,
Խաղանք ձմռան մեր խաղեր:

2. Յեթե կոչականը նախադասության մեջտեղ է ընկնում, յերկու կողմից առնվում է *usnrակեսների* մեջ:

56. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք կոչականը:
Դեպի աշխատանք
Որերն անցան հանգստի,
Գործի անցնենք, ընկերներ՛ր:

3. Յեթե կոչականը նախադասության վերջն է ընկնում, նրանից առաջ գրվում է *usnrակես*:

57. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք կոչականներ:

Ընկերներ, վո՛չ մի որ չբացակայե՛ք դպրոցից: Վո՛չ մի որ, ընկերներ, չբացակայե՛ք դպրոցից: Վո՛չ մի որ չբացակայե՛ք դպրոցից, ընկերներ: Կո՛ւժ, քեզ կասեմ, կո՛ւլա, դո՛ւ լսիր:

58. Արտագրելիս դրեք բաց քողած կետադրության նշանները (*usnrակեսներ* յիվ *եեսներ*):

Աշուճ

Արի աշուն	Մեծ-մեծ տանձեր
Արի նախշուն	Խնձոր ու նուշ
Արի ու բեր	Մրգեր անուշ:
Շատ բարիքներ	Արի աշուն
Հասած զեղձեր	Արի նախշուն:

59. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք կոչականներն իրենց լրացումներով:

Հավերժ հուր են

Ջո՛ւ, ջո՛ւ, ջո՛ւ, ջո՛ւ, ի՞մ հավիկներ,
Ճերմակ ճուտեր, հավ մարիկներ,
Դո՛ւք, ճրտճրտան սիրուն ճուտեր,
Յեկեք, կերեք ձեր հատիկներ:
Ժիր Ծովինար, անուշ Ժորժիկ,
Հայկակ, Արմիկ, Խորեն, Ծաղիկ,
Յեկեք, տեսե՛ք, մըր են հավեր:

կոչականը նույնպես կարող է ունենալ իր լրացումները:

Կոչականի լրացումները կոչականից վորեվե կեսով չեն բաժանվում և կոչականի շեշտն ընդունում են իրենց վրա:

60. Կազմեցեք նախադասություններ, վորոնց մեջ հեռեկյալ բառերը կոչականներ լինեն:

Արեւմուտքի պրոլետարներ, հերոս ողաշուններ, խորհրդային զինականներ

61. Այնպես փոփոխեցեք տրված որինակները, վոր յենթական իր լրացումներով դառնա կոչական, իսկ բայը դրվի ետամայական ձեով:

Աղմկում է կանաչ անտառը: Ուժգին հարվածն իջնում է: Ջանասեր Արամը լավացնում է ձեռագիրը:

Որինակ. Աղմկիր, կանաչ անտառ:

Վ. ՄԻ ՔԱՆԻ ՅԵՆԹԱԿԱՆԵՐՈՎ ՅԵՎ ՄԻ ՔԱՆԻ ՍՏՈՐՈԳՅԱԼՆԵՐՈՎ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ա) ՄԻ ՔԱՆԻ ՅԵՆԹԱԿԱՆԵՐՈՎ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

62. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք յենթականները:

Վագրը, առյուծը, բորենին իրենց վանդակներում ապաստում ելին լուսանալուն:

Հայաստանում աճում են բամբակ, խաղող, ծխախոտ:

Նախադասության մեջ կարող են լինել մի քանի յենթականներ:

Մի քանի յենթականներով նախադասության մեջ յենթականներն իրարից բաժանվում են ստորակետներով:

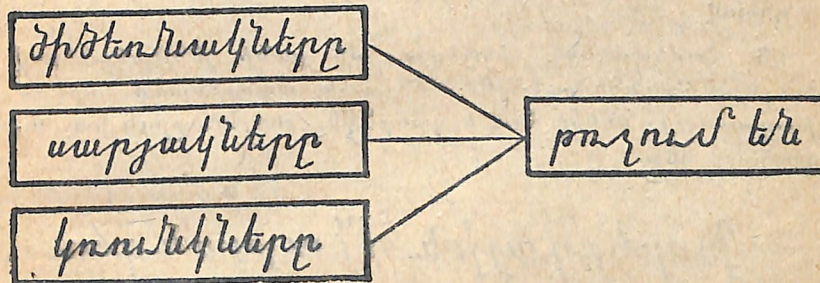
63. Արտագրեցեք մի քանի յենթականներով նախադասությունները և դրեք բաց բոլոր ստորակետները:

Հեռու հյուսիսում սարերը ծովը գետինը ծածկված են սառույցով:

Ախուրյանը Սեւ ջուրը Ջանգուն թափվում են Արաքս գետը:

Թիֆլիսը Գուլիսը Փոթին Ստալինի զանվում են Վրաստանում:

64. Այս զծագրում տրված մի քանի յենթականներով նախադասությունն արտագրեցեք սովորական ձեով:

65. Համեմատեցեք հեռեկյալ մի քանի յենթականներով նախադասությունները նախորդ նախադասությունների հետ և գտե՛ք ինչ տարբերություն կա կեցադրության մեջ:

Սուրենը, Պետիկը և Արտավազը նվազում են:

Արագածը, Մայմեիսը և Արայի սարը գտնվում են Հայաստանում:

Յեթե մի քանի յենթականերով նախադասու-
թյան մեջ վերջին յենթակալից առաջ և շաղկապ ե
մտնում, ապա դրանից առաջ ստորակէս չի դրվում:

66. Արտագրելիս յուրաքանչյուր նախադասության մեջ
ընդգծեցեք բոլոր յենթակաները և դրե՛ք բաց քողած ստորակէս-
ներ:

Արգիլը Գրիգորը և Զարիկը մտան պիոններական
կազմակերպության մեջ:

Ասիան Յեփրոպան Աֆրիկան Ավստրալիան գտնվում
են արեւելյան կիսագնդում:

Մեքենա-տրակտորային կայաններում կան տրակ-
տորներ կոմբայններ շարքացաններ սերմազտիչներ և
էլալտոլ մեքենաներ:

67. Ինքներդ ասացեք մի քանի յենթականերով նախա-
դասություններ և շաղկապով, ապա գրի առեք՝ պահանջված կե-
սերը դնելով:

68. Համեմատեցեք հեռավոր մի քանի յենթականերով
նախադասությունները № 62 և 65 աշխատանքներում տրված
նախադասությունների հետ և գտեք՝ ինչ տարբերություն կա կե-
սադրության մեջ:

խորհրդային ռիուքյան գոր-
ծարաններում պարրասարվում են
և փրակրորներ, և կոմբայն-
ներ, և սալառնակներ, և դի-
րիժաբլներ, և փրակներ.

Յեթե մի քանի յենթականերով նախադասու-
թյան մեջ և շաղկապը կրկնվում է յենթականերից
առաջ, ապա սկսած յերկրորդից յուրաքանչյուր և
շաղկապից առաջ դրվում է ստորակէս,

Կրկնվող բոլոր և շաղկապների վրա եւեւ է
դրվում:

69. Արտագրելիս յուրաքանչյուր նախադասության մեջ
ընդգծեցեք բոլոր յենթակաները և դրե՛ք բաց քողած ստորակէս-
ներ յեւ եւեւեր:

Յեւ Թումանյանը և Խնկոյանը և Զորյանը գրել են
նաև մանկական գրքեր:

Յեւ Լենա և Յենիսեյ և Ուր և Պեչորա և Հյուսի-
սային Դվինա գետերը թափվում են Հյուսիսային Սա-
ռուցյալ ովկիանոսը:

70. Ինքներդ ասացեք մի քանի յենթականերով նախա-
դասություններ՝ կրկնվող և շաղկապներով, ապա գրեցեք՝ պա-
հանջված կեսերը դնելով:

71. Արտագրեցեք՝ բաց քողած ստորակէսներն ու եւեւերը դը-
նելով:

Յես դու նա շատ կանոնավոր ենք պահում մեր տե-
րակները:

Յես դու և նա գնացինք «Առաջին պատկոմներ» պի-
ետը տեսնելու:

Յեւ լես և դու և նա գնացինք «Դիքոր» կինոնկարը
տեսնելու:

72. Արտագրելիս գրեք բաց քողած ստորակէսները յեւ եւեւերը:

Զվոդ Թուշուններ

Աշանը զեպի տաք յերկիրներ են չվում սարակ-
ները ծիծեռնակները կուռնկները արծիվները բազկները:

Չվող թաշուհները չվում են կամ Յեզիպոս կամ Հըւդ-
կաստան կամ Աֆրիկա կամ Արաբիա: Նրանք եերակըր-
վում են մոծակներով եւ թբթուհներով եւ սոյ դարով եւ
վորդեցով եւ: Այդ պատճառով նրանք չեն կարող տանել
մեր լերկրի խիտ սառնամանիք ձմեռը: Մեզ մոտ ձըմ-
ւանը մնում են ազոափնէոն ու ճնճոս փնեոն:

բ) ՄԻ ՔԱՆԻ ՍՏՈՐՈՂՅԱԼՆԵՐՈՎ ՆԱԽԱԳԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

73. Բացատրեցեք ստորակետների գործածութեան դեպքե-
րը հետեւյալ՝ մի քանի ստորգլխներով նախագատ: քյումների մեջ:

Կոնքայնը եւնչում, կալսում,
յեւսակալորում է:

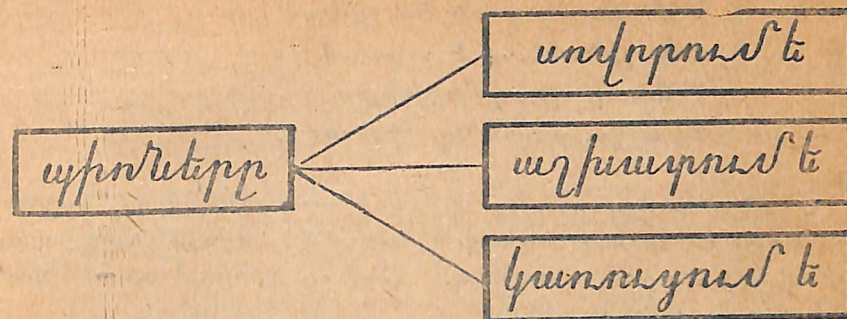
Ֆիդրուպանը թոչում, լողում,
սահում է:

Նախագատութեան մեջ կարող են լինել մի քա-
նի ստորգլխներ:

Մի քանի ստորգլխներով նախագատութեան
մեջ ստորգլխներն իրարից բաժանվում են սո-
րակեցներով:

74. Արտագրեցեք գծագրերում դրված մի քանի ստոր-
գլխներով նախագատությունը:

Չմոռանա՛ նախագատությունն սկսել մեծատնով յեւ նախա-
դատութեան վերջում վերջակեցն ու կրկնվող ստորգլխներից հետո
ստորակեցները դնել:

75. Արտագրելիս գրեք բաց քողած ստորակեցներ:

Ուսուցիչը սովորեցնում կրթում դատարարական եւ
Աշակերտը կարգում գրում հաշվում պատմում նկա-
րում է:

76. Ինչով ե տարբերվում այս նախագատությունների կե-
տագրությունը № 73-ի I նախագատութեան կետագրությունից:

Կոնքայնը եւնչում, կալսում
եւ յեւսակալորում է:

Կոնքայնը եւ եւնչում, եւ կալ-
սում, եւ յեւսակալորում է:

77. Արտագրելիս գրեք բաց քողած ստորակեցներ եւ շեւերը:
Աշակերտը կարգաց գրեց հաշվեց պատմեց եւ նկա-
րեց:

Աշակերտը եւ կարգավու լեւ գրելու լեւ հաշվելու
լեւ պատմելու լեւ նկարելու լեւ:

Ծիծեռնակը բուն էր շինում
Յեվ շինում էր և յերգում
Ամեն մի շուղ կպցնելիս՝
Առաջվա բունն էր հիշում:

78. Ինքներդ ասացեք մի քանի ստորոգյալներով՝ նախա-
դասություններ նախ՝ առանց և ռադկապի, ապա՝ և ռադկապով,
մեզ՝ կեկնվող և ռադկապենով. վերջում՝ զրեցեք՝ պահանջված
կետերն ու շեշտերը դնելով:

79. Կարդացեք նախ՝ առաջին և ապա՝ յերկրորդ նախա-
դասությունները. ինչօ՞վ և տարբերվում յերկրորդ նախադասու-
թյունն առաջին նախադասությունից:

Քաղվի 26 կոմունարների մեզ
էջին Շահումյանը, Ջափարիչեն,
Նիկիթեկովը, Ֆիոլետովը և ուրիշ-
ները:

Քաղվի 26 կոմունարների մեզ
էջին Կեպեկյալ ընկերները՝
Շահումյանը, Ջափարիչեն, Նիկիթե-
կովը, Ֆիոլետովը և ուրիշները:

Հաճախ նախադասության մեջ զբվում է մի
բառ կամ բառեր, վորոնք ցույց են տալիս, վոր շա-
բունակության մեջ քվարկում է լինելու:

Թվարկվող բառերից առաջ բութ է դրվում:

80. Արտագրեցեք՝ բաց բոլոր բութերը յեվ ստորակետները
դնելով:

Մեր աշխատանքի սենյակը ձեռք բերեց հետեվյալ
զործիքները մուրճ անկյունաչափ սղոց: Մենք զբաղու-
աշխատանքներ կատարում ենք հետեվյալ առարկաներից
հաջոց լեզվից ուսնաց լեզվից թվաբանությունից: «Հոկ-
տեմբերիկ»-ի մշտական աշխատակիցներն են Արաքսը
Սիմակը Սերիկը Զորյանը և այլն:

81. Արտագրելիս տարումակեցե՛ք քվարկումները և զրեք պա-
հանջված կետերը:

Մենք սովորել ենք բոլոր գործողությունները
Փոթարկից հետո ծովափին մենք գտանք զանազան ա-
ռարկաներ Մարդագեանում աճում են բազմաթիվ
խոտեր Սեվանա լճում կան համեղ ձկներ

82. Մտածեցեք և զրեցեք նախադասություններ, վորոնց
մեջ քվարկումից առաջ բութ պիտի դնել նեկեվյալ բառերից մեզ:

1) նեկեվյալ գրերը 2) գրեմական
պիտոյիները 3) հարվածայիններն են 4)
դասասուններն են

VI. ՊԱՐԶ ՅԵՎ ԲԱՐԴ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒ- ԹՅՈՒՆՆԵՐ

83. Արտագրեցեք նախ՝ նամատոս և ապա՝ ընդարձակ նա-
խադասությունները:

Ընդգծեցեք ստորոգյալները մեկ, իսկ յենթակամները՝ յերկու
գծով:

Աշնանը

Որերը կարճացել են: Յեղանակը ցրտում է: Հաճախ ամպ ու անձրեւ է լինում: Միջատներ չեն լերեվում: Թռչունները հեռոճեռն չվում են: Բույսերն ու կենդանիները նախապատրաստվում են ձմռանը դիմավորելու:

Միայն մի միտք արտահայտող նախադասութիւնը կոչվում է պարզ նախադասութիւն:

Համառոտ և ընդարձակ նախադասութիւնները պարզ նախադասութիւններ են:

84. Արտագրեցէք:

Պարզ նախադասութիւններ

1) Յետ ուզում եյի գնալ ներկայացում: Արդեն ուշ էր:
2) Ուսուցիչը դասարան մտավ: Աշակերտները վտօքի կանգնեցին:

3) Գեվորգը դպրոց չեր յեկել: Նա հիվանդ էր:

Բարդ նախադասութիւններ

1) Յետ ուզում եյի գնալ ներկայացում, բայց արդեն ուշ էր:

2) Ուսուցիչը դասարան մտավ, և աշակերտները վտօքի կանգնեցին:

3) Գեվորգը դպրոց չեր յեկել, վորովնեհեւ նա հիվանդ էր:

Մեկից ավելի միտք արտահայտող նախադասութիւնը կոչվում է բարդ նախադասութիւն:

Բարդ նախադասութիւն մեջ պարզ նախադասութիւնները գլխավորապէս միանում են և (ու), իսկ, բայց, վոր, յերբ, վորովնեհեւ շաղկապներով:

Բարդ նախադասութիւն մեջ չաղկապներից առաջ դրվում է ստորակէ:

85. Հետեւյալ պարզ նախադասութիւններից յուրաքանչյուրը զուգը միացրէք մեկ բարդ նախադասութիւն մեջ և (ու), իսկ, բայց շաղկապներից վորեւի մեկի միջոցով:

Արամը ցերեկն աշխատում է գործարանում: Յերեկոյան հաճախում է բանֆակ:

Աղվեսը ցերեկը քնում է: Գիշերը վորսի լե դուրս դալիս:

Մենք պատերազմ չենք ուզում: Պատրաստ ենք դիմադրելու թշնամուն:

Մենք այտեղ կարգում ենք: Դուք այդտեղ գըրում եք:

Աշնանը ծառերը մերկանում են: Բնութիւնը կամաց-կամաց մեռնում է:

Յերեկոյան շուտ ենք քնում: Առավոտյան վաղ ենք արթնանում:

86. Լրացրէք հետեւյալ բարդ նախադասութիւնները՝ համապատասխան շաղկապներ գնելով:

Հանելուկներ

Արածում է, . . . կով չե: Ձու լե ածում, . . . հով չե:

Յետ ջուր եմ, . . . ջրի վրա լողում եմ:

87. Արտագրեցէք: Բարդ նախադասութիւնների մեջ և շաղկապից առաջ դրէք բաց քողած ստորակետները:

1917թ. հուլիսին բանվորներն աջակցեցին Լենինին թաքնվելու և նա Պետրոգրադից հեռացավ:

Ամբոխը ցնցվեց և շատ զեմքեր գունատվեցին:

88. Լրացրէք հետեւյալ բարդ նախադասութիւնները՝ համապատասխան շաղկապներ գնելով:

Բարտի ծառն ել է շատ բարձրանում, . . . պտուղ չի տալիս:

Ժամի յոթին պետք է գալիր, . . . ութին ես յեկել:

Ելեկտրաքարշը շարժվեց, . . . մենք գնացինք:
Մենք լավացրել ենք մեր գիրը, . . . դեռ ան-
սխալ չենք գրում:

89. Լրացրե՛ք բարդ նախադասությունները:

Վորսորդները գալիս տեսան, բայց . . . :

Առաջին քառուրդը վերջացավ, և . . . :

Գարունը լեկավ, և . . . :

Աշխատասեր աշակերտն առաջագիմում է, իսկ . . . :

Լավագույն աշխատավորները պարզեվատրվում են,
իսկ . . . :

90. Արտադրեցե՛ք:

1) Արեվը ծագեց: Արեվը իր վսակեփալ ճառագայթ-
ները տարածեց:

Արեվը ծագեց և իր վսակեփալ ճառագայթները տա-
րածեց:

2) Աշակերտները գնացին դպրոց: Աշակերտները
սկսեցին պարապել:

Աշակերտները գնացին դպրոց և սկսեցին պարապել:

3) Յես կերա: Յես խմեցի:

Յես կերա ու խմեցի:

Բարդ նախադասության մեջ և, ու շաղկապ-
ներից առաջ ստորակետ չի դրվում, ինքն նրանցով
կապվող նախադասությունների լենթական նույնն է:

91. Կարդացե՛ք հոգվածը և բացատրեցե՛ք կետերի գործա-
ծությունը:

Աղվեսն ու նապաստակը

Մի ցուրտ ձմռան որ աղվեսը դուրս լեկավ վորսի:

Հավի միս էր ուզում, բայց վախենում էր գլուղի
չար շներից:

Հանկարծ թփի տակից դուրս թռավ նապաստակը,
և աղվեսն ընկավ նապաստակի լետվից:

Նապաստակը փախավ, աղատվեց, իսկ աղվեսը մնաց
առանց վորսի:

92. Արտադրեցե՛ք բարդ նախադասությունները և դրե՛ք
բաց բոլորած ստորակետները:

Մեր դատարանը մրցանակ ստացավ վորովհետև
աշակերտների մեծ մասը գերազանցիկներ են:

Մենք պետք է բոլորս լինենք գերազանցիկների
շարքերում վորպեսզի լավ պայքարենք ուսման վորակի
բարձրացման համար:

Աշակերտները դպրոցում միշտ պետք է կատարեն
այն բոլոր առաջադրանքները վոր տալիս են նրանց ու-
սուցիչները:

93. Յուրաքանչյուր գույգ պարզ նախադասությունները
միացրե՛ք մի բարդ նախադասության մեջ՝ փակագծի ու տրված
շաղկապների ոգնությունով: Արտադրելիս, վորտեղ անհրաժեշտ է,
դրե՛ք ստորակետ:

Անհրաժեշտ է շուտ-շուտ լողանալ: Կեցտե՛ց կաշվի
ծաղիտիները ծածկվում են ու խանգարում քրտինքը
դուրս գալուն:

Նավթ չլինի: Ավտոմոբիլները, սավառնակները, տը-
րակառույցները կանգ կառնեն:

Լսիր: Ինչպիսի՞ լերաժշտություն է հնչում անտա-
ռում:

(վորովհետև, յեթե, քե)

94. Ինքներդ ասացե՛ք լերկուական պարզ նախադասու-
թյուններ և ապա միացրե՛ք մի բարդ նախադասության մեջ:

95. Արտադրեցե՛ք և բարդ նախադասությունների մեջ դը-
րե՛ք բաց բոլորած ստորակետները:

Բանվորներին յերեխաները Փաշխտներին ճիւղաններում

Փաշխտական Բեռլինում գունատ Հաննը որերով
քաղցած է մնում վորովհետեւ նրա ծնողները գործա-
զուրկ են: Յերբ նրա հայրիկն ու մայրիկը խոսում են
մեր կարմիր յերկրի մասին Հաննը թողնում է խաղը և
լսում: Հաննը շատ է նախանձում մեր հոկտեմբերիկնե-
րին վորովհետեւ մեր յերեխաների նման մանկապարտեզ
չի գնում: Մի որ ել Հաննը չխաղաց ու շատ տխրեց
վորովհետեւ հակաֆաշիստական բանվորական ցույցի ժա-
մանակ նրա ծնողներին վոստիկանները ծեծել էին ու-
տինե մտրակներով:

96. Կարգալիս ասացե՛ք՝ վորտե՛ղ են բաց բողմված սօսու-
կեցները:

Հոկտեմբերիկները

Արամը Դեղամը և Սաչիկը գտնվում էին մի կոլ-
լեկտիվում և սովորում էին յերգեր խաղեր արտասա-
նութուններ:

Մի որ ղեկավարը հայտնեց վոր ամեն մի հոկտեմ-
բերիկ պետք է տանը զպրոցականի անկյուն կազմա-
կերպի:

97. Հետեվյալ հոգվածից կարդացե՛ք նախ՝ միայն բարդ,
ապա՝ բնդարձակ և հետո՝ համադաս լրացումներով նախադասու-
թյունները:

Ձեյրանի ձագը

Մի անգամ հայրս տուն բերեց մի նորածին կեն-
դանի: Նա կարմրավուն, կարճ մազերով, կզակավոր, յեր-
կար ու բարակ վոտքերով, կարճ պոզերով, խլշաիկ ա-
կանջներով անհանգիստ մի կենդանի յեր:

Մե, Ձեյրանի ձագն եր: Յերբ ընտելացավ, վազում
եր մեր յետեվից, ու մենք խաղում էինք միասին:

VII. ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ Ի ՅԵՎ ՈՒ ՀՈՂՈ- ՎՈՒՄՆԵՐԸ

Ի ՀՈՂՈՎՈՒՄ

98. Հոլովեցե՛ք տեղի գոյականի նման հետեվյալ գոյա-
կանները:

Կոմյերիտական, կոլտնտեսական, բանվոր, գործա-
րան, հանքահոր, պեմզան, ցեմենտ, պլինձ, Գուրգեն,
Արատ, գրատախտակ, գիրք, ուսուցիչ, թուղթ, բուն

Յեզակի

Ուղղ.	տետրակ (տետրակը)
Սեռ.	տետրակի
Տր.	տետրակի (տետրակին)
Հայց.	տետրակ (տետրակը)
Բաց.	տետրակից
Գործ.	տետրակով
Ներգ.	տետրակում

Հոգնակի

Ուղղ.	տետրակներ (տետրակները)
Սեռ.	տետրակների
Տր.	տետրակների (տետրակներին)
Հայց.	տետրակներ (տետրակները)
Բաց.	տետրակներից
Գործ.	տետրակներով
Ներգ.	տետրակներում

ՈՒ ՀՈՂՈՎՈՒՄ

99. Հոլովեցե՛ք այդի գոյականի նման հետեվյալ գոյական-
ները:

կղզի, Հայկունի, աշակերտունի, ուսուցչունի, ուր-

լի, Մարտունի, գոտի, գարի, խնձորենի՛ն, կաղնի, վանի,
շողի

Յեզակի

Ուղղ. այգի (այգին)
Սեռ. այգու
Տր. այգու (այգուն)
Հայց. այգի (այգին)
Բաց. այգուց
Գործ. այգով
Ներգ. այգում

Հոգնակի (ինչպես Ի հոլովումը)

Ուղղ. այգիներ (այգիները)
Սեռ. այգիների
Տր. այգիների (այգիներին)
Հայց. այգիներ (այգիները)
Բաց. այգիներից
Գործ. այգիներով
Ներգ. այգիներում

Գոյականի հոլովումը փորձվում է լեզակի սե-
ռականի վերջավորությամբ:

Ի հոլովման պես հոլովվում է գոյականների
մեծ մասը:

Ու հոլովմանը պատկանում են այն գոյական-
ները, փորձք լեզակի ուղղականում վերջանում են
ի-ով:

Հոլովելու ժամանակ բառի վերջին փակ (բա-
ղաձայնով վերջացող) վանկի՝ ի և ու ձայնավորները
կարող են ը գառնալ (փոր չի գրվում), կամ գուրա
ընկնել. որինակ՝

գիրք-գրքեր-գրքի, թուղթ-թղթի-թղթի,
ամիս-ամսի, անասուն-անասնի:

Հոգնակիում համարյա բոլոր գոյականները հոլով-
վում են ի հոլովման պես:

100. Հոլովեցե՛ք:

լիճ, գիծ, ամիս, կիր, ցից, գիր, բերկիր, բերգիչ,

Մկրտիչ

գունդ, ջուր, անասուն, սուր, հուր, կարկուտ, բլուր

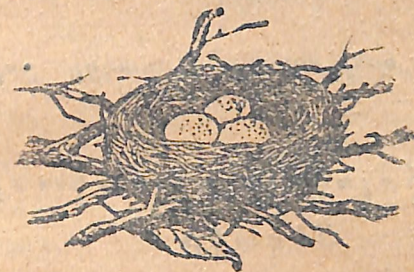
101. Շարունակեցե՛ք հոլովելու:

Յեզակի

Ուղղ. ձու կառու վերարկու
Սեռ. ձվի կաավի վերարկվի (ուի)

Հոգնակի

Ուղղ. ձվեր կառուներ վերարկուներ
Սեռ. ձվերի կառուների վերարկուների

Ու-ով վերջացող միավանկ բառերի (բու, ձու,
լու) ձայնավորը՝ հոլովելու ժամանակ փոխվում է
վ-ի. որինակ՝ ձվի, ձվից, ձվեր, ձվերի...: Ու-ով վեր-
ջացող բազմավանկ բառերի ու-ն միայն լեզակիում
է վ-ի փոխվում, իսկ հոգնակիում՝ փոչ. որինակ, կա-
ռու, կաավի, կաավից, բաց՝ կառուներ, կառունե-
րի..., վերարկու, վերարկվի, վերարկվից, բաց՝ վե-
րարկուներ, վերարկուների...:

102. Վերահիշյալ ձեզով հոլովեցե՛ք:

բու, լու, առու, Բաքու, լեղջերու, Դավալու, Դա-
մարլու, լեզու, մեղու

VIII. ԳՈՅԱԿԱՆԱԲԱՐ ԳՈՐԾԱԾՎՈՂ ԱԾԱ- ԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

103. Արտագրեցեք միայն ածականները:

Յես ունեմ սեվ, կարմիր և կապույտ մատիտներ: Կարմիրներին ձեռք չեմ ավել, իսկ կապույտներին մեկը ավել եմ Հասմիկին: Յես ամենից շատ սեվով եմ գրում, իսկ կարմրով ու կապույտով նկարում եմ: Այսոր կարմիր մատիտով վարդ նկարեցի, իսկ կապույտ մատիտով՝ մանուշակ:

104. Հոլովեցեք հետևյալ գոյականները՝ իրենց վրա դրած ածականներով:

կարմիր դրոշ, պաշտառ արեւ, քաղցր շաքար, խորամանկ աղվես

Գոյականի հոլովումը ածականի հետ

Յեզակի

Ողղ.	վախկոտ	նապաստակ
Սեռ.	վախկոտ	նապաստակի
Տր.	վախկոտ	նապաստակի
Հայց.	վախկոտ	նապաստակ
Բաց.	վախկոտ	նապաստակից
Գործ.	վախկոտ	նապաստակով
Ներգ.	վախկոտ	նապաստակի մեջ

Հոգնակի

Ողղ.	վախկոտ	նապաստակներ
Սեռ.	վախկոտ	նապաստակների
Տր.	վախկոտ	նապաստակների
Հայց.	վախկոտ	նապաստակներ

Բաց.	վախկոտ	նապաստակներից
Գործ.	վախկոտ	նապաստակներով
Ներգ.	վախկոտ	նապաստակների մեջ

Գոյականի հետ գործածվող ածականը ան-
փոփոխ է մնում՝ չի հոլովվում:

105. Հոլովեցեք վորոշող հոգով գոյականաբար գործածված հետևյալ ածականները:

սեվը, կարմիրը, վատը, չերկարը, վախկոտը

Գոյականաբար գործածված ածականների
հոլովումը

Յեզակի

Հոգնակի

Ողղ.	լավը	լավերը
Սեռ.	լավի	լավերի
Տր.	լավի (ն)	լավերի (ն)
Հայց.	լավը	լավերը
Բաց.	լավից	լավերից
Գործ.	լավով	լավերով
Ներգ.	լավի մեջ	լավերի մեջ

Յերը ածականը գործ է ածվում առանց գոյա-
կանի, ընդունում է վորոշող հոգ և հոլովվում է գոյ-
ականի նման:

106. Կազմեցեք նախադասություններ, վորոնց մեջ առա-
ջավոր բանվոր բառերը գործածված լինեն բոլոր հոլովներով:

107. Հոլովեցեք առաջադեմը ածականն առանց գոյականի
և գործածեցեք նախադասությունների մեջ:

108. Արտագրեցեք:

Սեվ ծով, կարմիր ծով, Հյուսիսային Սառույցալ
ովիկանոս, Նոր-Բալագես

Այն ածականները, վորոնք զոյականների հետ միասին կազմում են հատուկ անուն, սկսվում են մեծատառով:

109. Հոլովեցեք ընդդժմած ածականները զոյականների հետ միասին:

Կապույտ գլխով, կանաչ վոշով,
Յեռ ծաղիկ եմ անուշ հոտով:

IX. ԹՎԱԿԱՆ

110. Արտադրեցեք միայն շեղագրով տպված բառերը:

Մ եր զ պ ը ռ յ ց ը

Մեր տարրական դպրոցն ունի չորս դասարան: Մեր դասարանն ունի քսանութը սովորող, վորից քսաներկուսը տղաներ են, իսկ քսանուրբը՝ աղջիկներ: Մեր դասարանում կա յեեսուն պիսներ: Սովորողներից ութը զերազանցիկներ են: Վաստ սովորողներ միայն յերկու հոգի յեն: Ամեն որ ունենում ենք չորս կամ հինգ դաս: Յուրաքանչյուր դասը տեղում է քսանութը հինգ ընկեր, վորք դասամիջոցները՝ չորս ընկեր, իսկ մեծ դասամիջոցը՝ քսան ընկեր: Մեր դպրոցն ունի չորս առաջին, յեքս յերկուրդ, յերկու՝ յերրորդ և մեկ յոթորդ դասարան: Մեր դպրոցում սովորում են յեքս հարյուր ութսունհինգ հոգի:

Առարկաների քանակը կամ կարգը ցույց տվող բառերը կոչվում են քվական:

111. Արտադրեցեք քվականներ:

Ծաղիկների ժամացույցը

Ծաղիկները բացվելու և փակվելու իրենց հատուկ ժամանակն ունեն:

Դրա հիման վրա մի գիտնական պատրաստել է ծաղիկների ժամացույց: Առաջնության ժամի չորսին բացվում է յերկնագույն ցիկորին: Կակաչը բացվում է ժամի հինգին, խոտափիկը՝ ժամի վեցին: Հասարակ վաղիտակը բացվում է ժամի իննին, իսկ արեվածաղիկը՝ ժամի տասներկուսին:

Քանակ ցույց տվող քվականները կոչվում են քվական կա կ ա ն և պատասխանում են քանի՞, վորքա՞ն կամ ինչքա՞ն հարցերին:

112. Արտադրեցեք սույն վերջավորությունն ունեցող քվականները:

ՔԱՆԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ

մեկ	տաս	տասնմեկ	քսաներկու
յերկու	քսան	տասներկու	յերեսուներեք
յերեք	յերեսուն	տասներեք	հիսունվեց
չորս	քսանսուն	տասնչորս	հարյուր
հինգ	հիսուն	տասնհինգ	հարյուրմեկ
վեց	վաթսուն	տասնվեց	յերեք հարյուր
յոթ	յոթանասուն	տասնյոթ	հազար
ութ	ութսուն	տասնութ	միլիոն
ինն	իննսուն	տասնինն	միլիարդ

113. Դրեցեք լրիվ պատասխանները. քվեր գրեցի՞ք չորսով:

Քանի՞ տարի ունի դարը: Քանի՞ ամիս ունի տարին: Քանի՞ որ ունի տարին: Քանի՞ վեցորդակ ունի ամիսը:

Քանի որ ունեն սեպտեմբեր, հոկտեմբեր և փետրվար ամիսները: Քանի ժամ ունի որը: Քանի քույր ունի ժամը: Քանի վարկյան ունի քույրն: Քանի եղ ունի այս դասագիրքը: Քանի տառ կա այս դասագրքի յուրաքանչյուր տողում:

114. Թվանշաններով տպված թվականները գրեցե՛ք առերով:

Ո վ տ ա կ ա ռ թ ո չ ու ն ն ե ռ

Ծիծեռնակը կտառորում է որական մինչև 5000 միջատ:

Սարյակը կտառորում է տարեկան 1 000 000-ից ավելի միջատ:

115. Արտագրեցե՛ք և ընդգծեցե՛ք կարգ ցույց տվող թվականները:

Տ ա ռ վ ա ա մ ի ս ն ե ռ ը

Տարին ունի տասներկու ամիս: Առաջին ամիսը կոչվում է հունվար, յերկրորդ ամիսը՝ փետրվար, յերրորդ ամիսը՝ մարտ, չորրորդ ամիսը՝ ապրիլ, հինգերորդ ամիսը՝ մայիս, վեցերորդ ամիսը՝ հունիս: Հետո գալիս են հուլիս, ոգոստոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսները:

Կարգ (դաս) ցույց տվող թվականները կոչվում են դասական և պատասխանում են վո՞րերորդ կամ ֆանի՞երորդ հարցերին:

116. Արտագրեցե՛ք նախ՝ չորրորդ, ապա՝ յերկրորդ և հետո՝ առաջին սյունակների դասական թվականները:

ԴԱՍԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ

առաջին	հինգերորդ	յոթերորդ
	վեցերորդ	ութերորդ

իններորդ	հարյուրերորդ	յերկրորդ
տասերորդ	հազարերորդ	յերրորդ
տասնմեկերորդ	միլիոներորդ	չորրորդ

Քանակական թվականները դասական դարձնելու համար ավելացնում ենք բորդ (յերկրորդ, յերրորդ, չորրորդ) կամ երորդ (հինգերորդ, վեցերորդ) վերջածանցները:

Բացառությու՛ն է կազմում առաջին բառը:

117. Արտագրեցե՛ք. չմոռանա՛ք յերրորդ և չորրորդ դասական թվականների մեջ յերկու ք գրել իրար յետեվից:

Չորս յեղբայր են. չորսն ել ջուկ-ջուկ ունեն հասակ, պարզեզներն են հազար տեսակ: Փոքր յեղբայրն է պատանի, բողբոջ, տերեվ, սաղարթ ունի: Յերկրորդ յեղբայրն է յերիտասարդ, տալիս է մեզ անձրեվ առատ: Յերրորդ յեղբայրն է չափահաս, մրդերով լի ունի մի թատ: Չորրորդ յեղբայրն է ծերունի, ցուրտ ու խավար շալկած ունի:

118. Գրեցե՛ք առաջինից մինչեվ ֆաներորդ դասական թվականները:

119. Արտագրելիս յուրաքանչյուր թվականից առաջ փափազանքով գրեցե՛ք հարցը՝ ֆանի՞ (վճր)՝ կամ ֆանի՞երորդ (վճրերորդ):

Լենինը մեռավ հիսուսուչորս տարեկան հասակում (1924 թվի հունվարի 21-ին, յերեկոյան ժամը 6-ին): 1937 թվին տոնելու յենք Հոկտեմբերյան հեղափոխության 20-րդ տարեդարձը: Հայաստանը խորհրդայնացավ հազար յինն հարյուր քսան թվի նոյեմբերի քսանինին: Հոկտեմբերը X, իսկ նոյեմբերը XI ամիսն է: Ե դարում

$$\begin{array}{r} 6 + 4 = 10 \\ 3 \times 5 = 15 \\ 20 + 30 = 100 \\ 20 \times 10 = 200 \\ 8 - 3 = 5 \\ 8 : 2 = 4 \\ 30 - 10 = 20 \\ 100 : 4 = 25 \end{array}$$
[illegible]

Իրաւաւիւր՝ Իրաւիւր՝ Նվաւիւր՝ Վաւիւ
 -ւր՝ Նաւաւ ո գ Իրաւաւիւր՝ Նվաւիւր՝ Նաւաւ
 Իրաւիւր՝ Նաւաւ ո գ Իրաւաւիւր՝ Նաւաւ
 Իրաւիւր՝ Նաւաւ ո գ Իրաւաւիւր՝ Նաւաւ
 Իրաւիւր՝ Նաւաւ ո գ Իրաւաւիւր՝ Նաւաւ
 Իրաւիւր՝ Նաւաւ ո գ Իրաւաւիւր՝ Նաւաւ

ԴՆԵՐԻՆԻ ԲԱՆԿԻ
 ԵՐԱՅԻՄԻԱՆ ԲԵՆԵՐԵԿՏԻ
 ԵՐԱՅԻՄԻԱՆ ԲԵՆԵՐԵԿՏԻ
 ԵՐԱՅԻՄԻԱՆ ԲԵՆԵՐԵԿՏԻ

120. Շաբաթակցական թղթերի և օրվարկի համարները

Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները
Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները
Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները
Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները	Սրբ. Գրքերի համարները

ԴՐ Ք Պ Ն Չ Ծ Պ Է Ե Յ Ղ
 IX X XI IIIA IIA IA Λ AI III II I
 ԷԺ-ԻԻ ԷԺ-ՕԻ ԷԺ-Զ ԷԺ-Ը ԷԺ-Զ ԷԺ-Գ ԷԺ-Ը ԷԺ-Դ ԷԺ-Ը ԷԺ-Շ ԷԺ-Ի
 Դսիգչ ոմո իոսգսմս Կզմզմոյ բոկ Դ իսագոյոաց
 -միժ Կտկտոյգրսոյ Կտկտմսիսո Լգիտոյոտոմո
 Կզ Լսմոկ ըմզգչոկտիժ Կտկտոռն բրազգմզմո՜

(1916 թվականի) հայագրական և պատմական հետազոտությունների և հավաքածուների համակարգում և համակարգողի պարտականությունները կրող անհատը (1916 թվականի) հայագրական և պատմական հետազոտությունների և հավաքածուների համակարգում և համակարգողի պարտականությունները կրող անհատը

125. Փակագծերում տրված անձնական գերանունները գրեք կետերի տեղը՝ պահանջված հոլովով:

. . . . (յես), (դու) և (նա)
 գնահատականները գերազանց են: (յես),
 (դու) և (նա) զրբեր նվիրեցին: (յես),
 (դու) և (նա) սիրում են բոլոր ուսուցիչները:
 (յես), (դու) և (նա) որինակ են վերցնում:
 (յես), (դու) և (նա) պարծենում են:
 (յես), (դու) և (նա) մեջ մեջ
 փոփոխություն ե կատարվել:

Որինակ՝ իմ, քո և նրա գնահատականները գերազանց են:

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Յեզակի թիվ

Ուղղ.	յես	դու	նա
Սեռ.	իմ	քո	նրա
Տր.	ինձ	քեզ	նրան
Հայց.	ինձ	քեզ	նրան
Բաց.	ինձնից	քեզնից	նրանից
Գործ.	ինձնով	քեզնով	նրանով
Ներգ.	ինձնում	քեզնում	նրանում

Հոգնակի թիվ

Ուղղ.	մենք	դուք	նրանք
Սեռ.	մեր	ձեր	նրանց
Տր.	մեզ	ձեզ	նրանց
Հայց.	մեզ	ձեզ	նրանց
Բաց.	մեզնից	ձեզնից	նրանցից
Գործ.	մեզնով	ձեզնով	նրանցով
Ներգ.	մեզնում	ձեզնում	նրանցում

Դերանունների բացառական, գործիական և ներգոյական հոլովները կազմվում են գոյականների նույն հոլովների վերջավորութուններով:

Անձնական գերանունների մեջ հայցական հոլովը վերջավորությամբ նման է տական հոլովին:

126. Կետերի տեղը գրեք անձնական գերանուններ՝ պահանջված հոլովով:

. . . . պայմանագիր եմ կնքում: մրցման
 ես հրավիրում: թեւագրությունն անսխալ
 եր գրել: պարտավորում ենք ընթերցանությունը:
 կարդում եք «Կարմիր ծիլեր»:
 թղթակցում են պատի լրագրին: համար թատրոնի տոմս
 առավ: պես լավ վոչ վոք չի հերթապահում:
 Արամն հետ յեկավ ժողով: Առանց կինո
 չենք գնա:

127. Արտագրեցեք՝ կետերի տեղը համապատասխան գոյականներ գնելով:

. . . . (n°վ) (ինչn°վ) սղոցում ե (ի°նյ):
 (ովե°ր) նամակ ստացան (ումի°ց):
 Մենք պարծենում ենք (ումn°վ):
 (n°ւմ) գիրքը լավ ե պահված: Արամը տեսավ
 (n°ւմ):

ՈՎ, ԻՆՉ ՀԱՐՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Յեզակի

Հոգնակի

Ուղղ.	ով	ինչ (ը)	ովքեր	ինչքեր (ը)
Սեռ.	ով	ինչի	—	ինչերի
Տր.	ով	ինչի (ն)	—	ինչերի (ն)
Հայց.	ով	ինչ (ը)	—	ինչքեր (ը)

Բաց.	ուսմից ինչից	—	ինչերից
Գործ.	ուսմով ինչով	—	ինչերով
Ներգ.	— ինչում	—	ինչերում

Ո՞վ, ի՞նչ, կոչվում են հարցական գերանուններ:

128. Արտադրեցե՛ք՝ փակագծերում համապատասխան հարցական դերանուններ դնելով:

Հ ա կ ո Ր Հ ա կ ո Ր Յ ա ն

Հակոբ Հակոբյանը () Անդրկովկասի () պրոլետարական անդրանիկ յերգիչն է: Հակոբ Հակոբյանի () քնարը () միշտ նվիրված է լեզել բանվոր դասակարգի () համառ պայքարին (), ձգտումներին () և ապրումներին (): Հակոբ Հակոբյանը () հեղափոխութունից () հետո ավելի մեծ թափով ու լեռանդով յերգում է մեր () սոցիալիստական շինարարության () վերելքը (): Հայտնի լեն Նրա «Գործարանների () սերիան» (), «Կարմիր գաճնան», «Բուլշևիկ է Շիրկանալը», «Վոլխովստրոլը» և այլն:

129. Արտադրեցե՛ք՝ հարցական գերանունների տեղ համապատասխան անձնական դերանուններ դնելով:

. (ո՞վ) կարդում եմ, իսկ (ո՞վ) գրում եմ: (ո՞վ) պատմում է զառը: (ովե՞ր) մրցման պայմանագիր ենք կնքել (ո՞ւմ) հետ: (ովե՞ր) պետք լավացնեք ձեր ձեռագիրը: (ովե՞ր) (ումի՞ց) որինակ են վերցրել: (ումո՞վ) մենք պարծենում ենք:

130. Սա գերանվան նման հոլովեցե՛ք դա և նա գերանունները յեղակի և հոգնակի թվերով:

Ուղղ.	սա	սրանք
Սեռ.	սրա	սրանց
Sr.	սրան	սրանց
Հայց.	սրան	սրանց
Բաց.	սրանից	սրանցից
Գործ.	սրանով	սրանցով
Ներգ.	սրանում	սրանցում

Այս, այդ, այն, սա, դա, նա, սրանք, դրանք, նրանք — կոչվում են ցուցական գերանուններ:

Ցուցական գերանուններ՝ սա, դա, նա գործ են ածվում մենակ և հոլովվում են:

Այս, այդ, այն մեծ մասամբ գործ են ածվում գոյականների հետ միասին և չունեն հոլովական վերջավորութուններ:

131. Արտադրելիս ընդգծեցե՛ք ցուցական գերանունները:

Այս գիրքը տո՛ւր ա՛յն աշակերտին: Այդ տետրակը խնամքով է պահված:

Այս գիրքը տվե՛ք այն աշակերտներին: Այդ տետրակները խնամքով են պահված:

Ահա այն աշակերտը. սա պիտներ է:

Ահա այն գիրքը. լե՛ս այս կարդացել եմ:

Ահա այն աշակերտները. սրանք պիտներն են:

Ահա այն գրքերը. լե՛ս սրանք կարդացել եմ:

Յե՛ս կարդացել եմ «Ռոբինզոն Կրուզո»-ն. լավ գիրք է այդ:

Մի մատիտ նվիրեցի ընկերոջս. նոր էլի գնել այն:

Յեա կարդացել եմ այդ գրքերը. լավ գրքեր են դրանք:

Մատիւներ նվիրեցի ընկերներին. նոր ելի գնել նրանք:

Այս իմ տետրն է, իսկ այդ՝ քոնը:

Սա իմ ընկերն է, իսկ դա՝ քոնը:

132. Կարդացեք փակագծերում զբաղած ցուցական դերանունները՝ համապատասխան հոլով գործածելով.

Յուլյոյ տվեք (նա): (սա) մենք գոհ ենք, իսկ (դա)՝ վաչ: (սա) զիրքը նալվեցի (դա): (սա) առա տետրակը: (սրանք) ուղարկելու լին ճամբար: (դրանք) ընդունելու լին պիտներ: (նրանք) նամակ ստացանք:

XI. ՍՏԱՅԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐ

133. Կարդացեք նախ՝ ձախ, ապա՝ աջ սյունակների նախադասութիւնները. Վեր բառերի տեղ են գործածված գիրք, գիրք, գիրք բառերը:

Իմ գիրքը տվեցի Արամին: *Գիրքս տվեցի Արամին.*

Քո գիրքը կազմեցին: *Գիրքդ կազմեցին.*

Նրա գիրքը գտան: *Գիրքը գտան.*

Ս, դ, ն (ը) հոգերը, վորոնք զբաղում են բառի վերջը և նրան ավելացնում են իմ, քո, իր, մեր, ձեր, իրենց դերանունների նշանակութուն՝ ցույց տալով թե առարկան ում է պատկանում, կոչվում են ստացական հոդեր:

134. Բացատրեցեք ընդգծված բառերի վերջում զբաղած դ ստացական հոդի նշանակութունը:

Բ ա գ ի կ

— Բաղիկ, բագիկ, կարմիր թաթիկ,

Ուր ես գնում կամաց-կամաց,

Չագուկներդ չորս կողմդ առած:

— Յեա գնում եմ ջուր գտնելու,

Չագուկներս լվանալու,

Չագուկներս մաքուր-մաքուր,

Իսկ ծուլը սղալքն են անմաքուր:

135. Արագրեցեք և ընդգծեցեք ստացական հոդեր:

Լ ի ն ն ե ղ ա ո ո ղ ջ և ո լ ժ ե ղ

Առավոտյան սապոնով լվա ձեռներդ, լերեսդ և պարանոցդ:

Բերանդ վաղողի և խոզանակով առամներդ մաքրիր:

Կ ա տ ա կ

— Ո՞վ կա տանը:

— Ո՞վ. մարդ չկա. լես ու պապս, հայրս ու մայրս, լերկու քույրս, լերկու քեռիս:

136. Արագրեցեք:

Ի մ ս ի ռ ու ն գ ի ռ ք

Յեա կաշխատեմ, ի՛մ սիրուն գիրք,

Քեզ միշտ պահել մաքուր ու նոր:

Թերթիկներդ չեմ ծալի,

Կեղտոտ ձեռքով քեզ չեմ վերցնի:

Յերբ գոյականն ունի իմ, քո, իր, մեր, ձեր, իրենց դերանուն լրացումներից մեկն ու մեկը, այդ դեպքում գոյականի վրա ստացական հոդ չի գրվում:

137. Արտագրեցեք միայն ստացական հող ունեցող բառերը:

Շ ու տ ա ս ե լ ու կ

Վարդ պատկերս՝ վարդ պատկերիդ զարդ պատկեր:

Պ ո չ ա տ կ ա չ ա զ ա կ

Պոչատ կաչաղակը թռավ, կանգնեց ծառին ու ասաց.

— Տառիկ, տառիկ, պոչս տուր, կցեմ, կցմցեմ, պոչըս սաղացնեմ, գնամ ընկերներին հասնեմ, վոր չտանն՝ պոչատ-մոչատ կաչաղակը լեկավ:

Պառավն ասաց. «Գնա՛, կաթն բեր, պոչդ տա՛մ»:

Ս, դ ստացական հողերն ուղղականից անցնում են և մյուս հողովներին. որինակ՝ տետրակն, տետրակին, տետրակովն, տետրակներին, տետրակիդ, տետրակիցդ, տետրակներիդ....

138. Արտագրեցեք: Վորոշող հոգերն ընդգծեցեք մեկ գծով, իսկ ստացական հոգերը՝ յերկու գծով:

Գրիգորը և Արմենակը պիտաներն եր:

Յես նամակս գրեցի: Գիրքդ յերբ ես վերջացրել: Նա տետրակը կորցրել ե: Լավ պահպանիր դպրոցի գույքը: Ուրիշի սանրով գլուխդ չսանրես: Գիրքդ ու տետրակդ մաքուր պահիր: Հանիր գլխարկդ, վերարկուդ, կրկնակոշիկներդ և պահ տուր հանդերձապահին՝ ստանալով թիթեղյա համար:

XII. ԲԱՅԻ ԿՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԼՐԱՅՈՒՄ

139. Արտագրեցեք բայերը:

Հ ո վ ի վ Հ ա ս ո ճ

Նստում եր Հասոն ժայռերի գլխին և նվագում եր: Վոչխարները լսելուն պես՝ թողնում ելին ամեն ինչ, անցնում ամեն բան, զալիս, Հասոյի շուրջը հավաքվում:

Անցյալ անկասար ժամանակը ցույց ե տալիս մի զործողութուն, վոր սկսված ե յեղել խոսելու վայրկյանից առաջ և չի վերջացել:

Եյի, Եյիւ, եր, Եյինք, Եյիք, Եյին առանձին են գրվում:

ԱՆՅՅԱԼ ԱՆԿԱՏԱՐ

Յ ե գ ա կ ի

կարգում ելի	չելի կարգում
կարգում ելիր	չելիր կարգում
կարգում եր	չեր կարգում

Հ ո գ ն ա կ ի

կարգում ելինք	չելինք կարգում
կարգում ելիք	չելիք կարգում
կարգում ելին	չելին կարգում

140. Կարգացեք անցյալ անկատար ժամանակով զործածված բայերը և ապա՝ այդ բայերը խոնարհեցեք անցյալ անկատարի զրական և ժխտական ձևերով:

Հասոն իր նվագով քարերին եր դողացնում, Սեվջը ալիքներն հուզում, բնութիւնն եր քարացնում,

141. Խոնարհեցեք հետեւյալ բայերը ներկա, անցյալ անկատար, անցյալ կատարյալ և ապառնի ժամանակներով:

գրել, պատմել, աշխատել, նստել, ստանալ, խոսել, հարցնել, փախցնել, զարմանալ, ջարդվել, կտրվել

ԲԱՅՆԵՐԻ ԽՈՆԱՐՀՄԱՆ ՊԱՏԿԵՐ

Ն ե ր կ ա

գրում եմ	չեմ գրում
գրում ես	չես գրում

գրում ե	չի գրում
գրում ենք	չենք գրում
գրում եք	չեք գրում
գրում են	չեն գրում

Անցյալ անկախ		Անցյալ կախարյալ	
գրում ելի	չեյի գրում	գրեցի	չգրեցի
գրում ելիր	չեյիր գրում	գրեցիր	չգրեցիր
գրում եր	չեր գրում	գրեց	չգրեց
գրում ելինք	չեյինք գրում	գրեցինք	չգրեցինք
գրում ելիք	չեյիք գրում	գրեցիք	չգրեցիք
գրում ելին	չեյին գրում	գրեցին	չգրեցին

Ա. պ ա ո ն ի			
գրելու լեմ	կգրեմ	չեմ գրելու	չեմ գրի
գրելու լես	կգրես	չես գրելու	չես գրի
գրելու լի	կգրի	չի գրելու	չի գրի
գրելու լենք	կգրենք	չենք գրելու	չենք գրի
գրելու լեք	կգրեք	չեք գրելու	չեք գրի
գրելու լեն	կգրեն	չեն գրելու	չեն գրի

Անորոշ ձեով

գրել	չգրել
------	-------

Հրամայական ձեով

գրի՛ր	մի՛ գրի՛ր
գրեցե՛ք	մի՛ գրեցե՛ք

Բայերի կազմութունն ըստ ժամանակների լինում ե պարզ ե բաղադրյալ:

Պարզ ժամանակն արտահայտվում ե մեկ բառով (գրեցի, կգրեմ, գրի՛ր):

Բաղադրյալ ժամանակն արտահայտվում ե դերբայով (գրում գրեցի) ե ոժանդակ բայով (եմ, եյի):

142. Գրեցե՛ք կարդալ բայի պարզ ժամանակների խոնարհման պատկերը գրական ե ժխտական ձեովերով:

143. Գրեցե՛ք վազել բայի բաղադրյալ ժամանակների խոնարհման պատկերը գրական ե ժխտական ձեովերով ե ընդգծեցե՛ք ոժանդակ բայը:

144. Կետերի տեղը գրե՛ք հակաճիշտ բայեր ե արտադրեցե՛ք, ընդգծեցե՛ք դերբայները:

գալիս եմ	—	գնում եմ	կապում ելի	—
սկսում ես	—	բարձրացնում ելինք	—	
մոռանում ե	—	մտաեցնում ելինք	—	
տալիս եք	—	լուծւմ ելին	—	

145. Արտադրեցե՛ք բայերը լրիվ ձեով՝ առանց ոժանդակ բայը կրճատելու:

Հ ա ն ե լ ու լ ի

Ձեռքը փռվում ե, գարնանը՝ արտափում,
Ամառը՝ մեռնում, աշնանը՝ կենդանանում:
Որինակ՝ զարնանը արտափում ե:

XIII. Մ Ա Կ Բ Ա Յ

146. Արտադրեցե՛ք այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս՝ բայի գործողութունն ինչպե՛ս կամ ի՛նչ կերպ ե կատարվում:

Մ ր ս ա ծ Թ ո չ ու ն ը

Մի ցուրտ որ Հակոբենց ընտանիքը տաքանում եր վառարանի շուրջը:

Հանկարծ մի Թուզնիկ նստեց պատուհանի լեզերքը՝ ձյան վրա: Խեղճ Թուզնիկն ամբողջովին դողում եր

Հակոբի հայրը անմիջապես բացեց պատուհանը ե Թուզնիկն իսկույն ցատկեց ներս:

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս բայի գործողութեան ձեւը (հանկարծ), ժամանակը (այժմ), տեղը (ամենուրեք) և չափը (չափազանց) կոչվում են մակբայ:

147. Արտագրեցեք ձախ սյունակի նախադասութիւնները և նրանց կողքին գրեցեք ըստ իմաստի հակառակ նախադասութիւններ աջ սյունակից:

Մակբայներն ընդգծեցեք:

Հիմա աշխատում են: Թշնամաբար վնասում է:
Միասին գնացին: Հետո հանդատանում եմ:
Ընկերաբար ողնում է: Առանձին վերադարձան:

148. Գտեք մակբայներն և արտագրեցեք

Արդեն միջնում է: Ամենուրեք վառվում են ելեկտրական լամպերը: «Աշխատիր ազնվորեն, բոլշեվիկներն կառուցիր կոլանտեսութիւնը, ունեւոր կյանքի հասիր»: Գերազանցիկները բոլորովին չեն ուշանում: Շուտով կը դադարունը: Անահիտը լերքեք չի բացակայում գասերից: Ձին չափազանց հոգնել էր:

149. Կազմեցեք նախադասութիւններ հետեւյալ մակբայներով:

Ժամանակ ցույց տվող՝ այժմ, լերքեմ, դեռ, վաղուց, որեցոր.

ձեւ ցույց տվող՝ դարձյալ, հետզհետե, հազիվ, կըրկին, հաճախ, անպատճառ.

Բանակ ցույց տվող՝ քիչ-քիչ, շատ-շատ, ավելի:

150. Կազմեցեք նախադասութիւններ հետեւյալ մակբայներով:

Բար վերջաձանցով՝ ընկերաբար, արհաբար, մեքենաբար, զազանաբար.

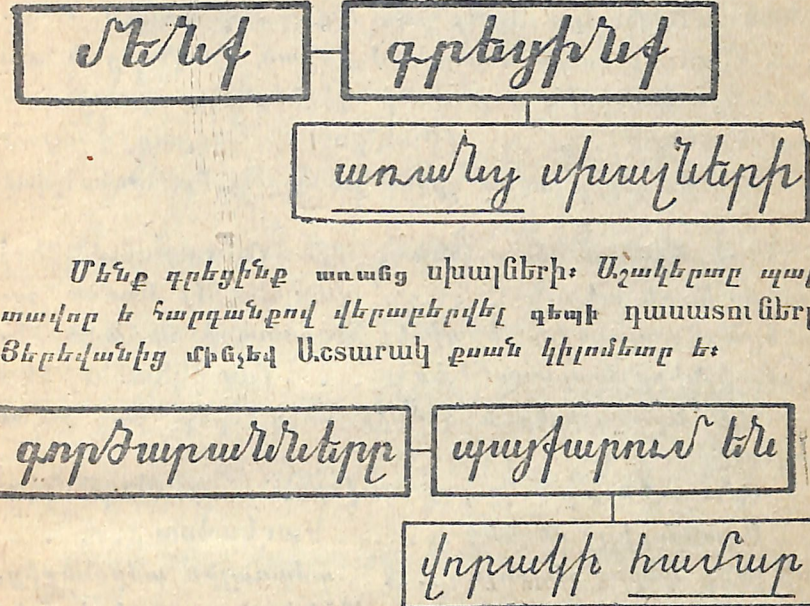
պես վերջաձանցով՝ մեծապես, նախապես, հովասարապես.

որեն վերջաձանցով՝ լախորեն, վատահորեն.

ովին վերջաձանցով՝ կամովին, լիովին:

XIV. 4 Ա. Գ

151. Արտագրեցեք սեւ շեղագրով ապօրէ բառերը:

Մենք գրեցինք առանց սխալների: Աշակերտը պարտավոր է հարգանքով վերաբերվել դեպի դասատուները: Յերեվանից մինչեւ Աւստրալիա քսան կիլոմետր է:

Գործարանները պայթարում են վորակի համար: Յերեվանները կարգադին հերոս ողապետների մասին: Խաչատուր Աբովյանը Մասիսի զազաթը բարձրացավ զիտնական Պարոնի հետ:

Մոռաց, դեպի, մինչեւ, համար, մասին, հետք կապեր են: Կապը ստորոգյալին է կապում նրա լրացումը:

Կապը լրացումից առաջ կամ հետո լի գրվում: Կապը նախադասութեան անդամ չի լինում:

152. Կապերից հետո գրվող բառերը գրեք պահանջոված հո-
լովով: Ընդգծեցեք կապերը:

Մենք դպրոց ենք հաճախում առանց (ուշա-
ցումներ): IV դասարանի աշակերտներն որական մեկից
միգեյվ (յերկու ժամ) դաս են պատրաստում: Բացի
. . . . (Բաբու) նալթ ստացվում է նաև Գրողնուց և այլ
առեղերից: Հունիսին Յերեվանի պիտներները պատրաստ-
վում են գեպի (Մաղկաձոր) ճամբար գնալու:

153. Կապերից առաջ գրվող բառերը գրեք պահանջոված
հոլովով:

Գրեցեք ձեր դասարանի (գերագանցիկներ)
ժառանգ: Ամեն տեսակ (սեղեկանք) համար ա-
շակերտը պարտավոր է գիմել դասարանի ղեկավարին:
Առաջընկերները պարտավոր են (աշակերտներ) հետ:

154. Արտագրեցեք և կետերի տեղը գրեք բաց բաղա-
կապերը:

Ամառային արձակուրդը տեղեց սեպտեմբեր:

Ավտոմոբիլը մեկնեց Մաղկաձոր:
ողի չենք կարող ապրել: ամառային ամիսներից,
մենք միշտ գնում ենք դպրոց: Մանկամասերը լերկուսից
. . . . չորս աստիկան լերեխաների և: Չորսից
. . . . լթ տարեկան լերեխաների ամառը
մանկական հրապարակներ են բաց անում:

155. Գրեցեք նախադասություններ, վորոնց մեջ լինեն
ճեռելյալ կապերը:

միգեյվ, բացի, համար, հետ, դեպի, առանց

XV. ՇԱՀԱՃԳ

156. Արտագրեցեք և մեկ գիծ քաշեցեք նախադասություն
համադաս անդամները միացնող ռադիկալների առկա, իսկ յերկու
գիծ՝ առանձին պարզ նախադասությունները միացնող ռադի-
կալների առկա:

Միջկն ու Մեմբերկը

Միջկն ու Մեմբերկն իրար շար-
եցին սիրում:

Միջկը գանգոսը և փակեգոսը
մայեր ունեւ, իսկ Մեմբերկը կոր
ու բոբլիկ բշկերէր:

Միջկն ու Մեմբերկը Միասին
խաղում էին և Միասին էլ
մանկապարտեղ էին գնում:

Նրանք յերկուսն էլ Լենինի անկումն ունեւին, Վոր-
սեղ փակցրել էին Լենինի, Մալլինի, Կալինինի, Մուլ-
տովի և Վորոշիլովի նկարները:

Այն բառերը, վորոնք կապում են կամ համա-
դաս անդամները նախադասության մեջ, կամ ա-
ռանձին պարզ նախադասություններ, կոչվում են
ռադիկալ:

Շաղկապներն ինքնուրույն նշանակութուն չու-
նեն, հետեւյապես նրանք նույնպես նախադասու-
թյան անդամներ չեն համարվում:

Ամենազորձաժական շաղկապներն են՝ ու, և,
եյ, քե, բայց, իսկ, վոր, յերե, յերբ, վարսեհեմ,
վորպեսզի:

157. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք շաղկապներ:

Կարապը, ձուկը և խեցգետինը

Մի անգամ ձուկը,	Ձկնիկը դեպի
Կարապը, խեցգետինը	Գետակն ե տանում,
Մի բեռնավորված	Իսկ խեցգետինը
Սալլի լծվեցին:	Յետ ու յետ դնում:
Գուցե աչնքան ել	Յեվ տառն էն, վոր
Ծանր չե բեռը,	Սալլը մինչեվ այսոր
Սակաջն կարապը	Մնում ե կանգնած
Դեպի ամպերը,	Սռաջվա տեղում:

158. Արտադրեցեք՝ համապատասխան շաղկապներ ղեկով:

Բանվորները կոլտնտեսականները հարվա-
ժախներ են: Սուրոցը լավեց, գնացքը շարժ-
վեց: Ընկերս նախում եր խաբուկին, յետ ձուկ
եյի վորսում: Ծագեց արեւը, ամպը ցրվեց: Մենք
լավ նախապատրաստվեցինք, չուշանանք գնաց-
քից: Նա դպրոց չեկավ, հիվանդ եր: Յետ վեր-
ջացնում եմ, գնամ տուն: Մեռավ Լենինը,
. . . . նրա գործը շարունակում են միլիոնները:
Սպարտակն վահաղը պատրաստում են սահնակը,
. . . . սղղան:

159. Ինքներդ ասացեք բարդ նախադասություններ բայց,
խոս, վոր, վորովհետեւ, յեւ, յեթե շաղկապներով:

XVI. ՉԱՅՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

160. Արտադրեցեք միայն շեղագրով տպված և հաստ գրված
բառերը:

Մո՛ւ, րո՛ւ, րո՛ւ, րո՛ւ...

Պնչեց գործարանի սուղիչը:

Ախ, եսպես ել գիժ ամիս.

մարդու հանգիստը չի քայլիս

— Ե՛ր, ե՛ր, ո՛ւր ես գնում

Տես տրամվայը զր՛նգ, զր՛նգ, զր՛նգ

Չուչիկը հաջում եր՝ հա՛ճ, հա՛ճ, հա՛ճ:

Ղա՛, ղա՛, ղա՛, կռվում եր ագռավը:

Այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս զգաց-
մունք, կամ վորոնք նմանաձայնություն են արտա-
հայտում, կոչվում են ձայնարկություն:

Ձայնարկություններ են ափա՛ս, վա՛յ, զր՛նգ,
խր՛՛ս, ա՛խ, վա՛խ, ա՛յ, հե՛յ, ե՛յ, ո՛, պա՛ պա՛, հա-
պա՛, տո՛, միառ՛ւ, դե՛ և այլն:

Ձայնարկություններն արտասանվում են շեղա-
ված կամ յերկար, այդ պատճառով նրանց վրա շե՛ս
կամ բացակասչական նշան ե դրվում:

Ո՛, ալդ գիրքը շատ լալն է:
Ալդ գիրքը, ո՛, շատ լալն է:
Ալդ գիրքը շատ լալն է, ո՛:

Յեթե ձայնարկութիւնը նախադասութիւն սկիզբն է ընկնում, ապա նրանից հետո գրվում է ստորակետ (ե՛յ, ընկերներ, լսեցե՛ք ինձ):

Յեթե ձայնարկութիւնը նախադասութիւն մեջն է ընկնում, ապա նա սկզբից և վերջից առնվում է ստորակետների մեջ (ընկ. Պոսիւսեմը, ու՛ պիտներներս սիրելին է):

Իսկ յեթե ձայնարկութիւնը նախադասութիւն վերջն է ընկնում, ապա նրա սկզբից ստորակետ է գրվում (այդ ի՞նչ արիւ, ե՛յ):

162. Հետեվյալ նախադասութիւնների մեջ ձայնարկութիւնները տեղափոխեցեք մեջտեղը և վերջը:

Ե՛յ, Արամ, մի ուշացնի թերթին բաժանորդագրվելը:
Դե, գործի կաշենք ու առաջ շարժվենք:
Հապա, վեր կենանք:

163. Արտագրելիս զրեք բաց թողած կետագրութիւն նշանները:

Եյ գնա տուն: Վայ ի՛նչ արիւ: Ափսոս ծառը կոտորվեց: Խրո՛ւ լավում եր առվի ձայնը: Կովը կթենք թրոթրո կաթ տա: Յես լսեցի մի անուշ ձայն ախ ափսոս վոր յերազ եր: Զանգը տվեցին՝ զրնգ զրնգ:

Ախ, ինչ լավ է, յեկեք սովորենք, մենք ել ախպետ խոտ հարենք՝ հեպ, հոպ, հեպ, հոպ:

164. Դրեցեք նախադասութիւններ նախադասութիւններով:

(Դադափառ հնչյունափոխության մասին)

165. Արտագրեցեք բարդ բառերը և ընդգծեցեք հոգակապերը:

Ասրալանգինի փարաժայտի
քակ ամբողջապես կալաւոյ և
ամալաւոյ է. ցանելու համար
հարմար չէ, բայց այդ քեղերը
շար հարուստ են լեռնալեռ-
սակներով՝ ամալափարով,
թերթափարով և այլն:

166. Յուրաքանչյուր բարդ բառը վերլուծեցեք յերկու բառերի՝ ցույց տրված որինակով:

Նավավարը նավ է վարում:	Զինորսը		
Ածխավաճառն ածուխ է վաճառում:	Նամակաբերը		
Հանքափորը	*	Հողաչափը	
Ֆեռնակիրը	*	Քարտաշը	

167. Դրեցեք լրիվ պատասխանները՝ գործածելով բարդ բառեր:

Ինչպէս են կոչվում մարդ, ապրանք, փոստ շանոյ զառոնները: Ինչպէս են կոչվում կոբիկ կառողը, դաս ախողը, անձրեկ չափող գործիքը, ծիրանի գույն ունեցողը:

168. Ասացե՛ք նախադասութեաներ այս բարդ բառերով:
դասընկեր, նորընտիր, արագընթաց, թեյաման, թա-
նաքաման, չերկաթուղի, խճուղի, ծառուղի, ողանցք, գե-
տավ:

169. Կարդացե՛ք հետեւյալ բարդ բառերը և ասացե՛ք, թե
ինչո՞վ են տարբերվում նրանք մեր սովորած բարդ բառերից:

հացքուխ	փայտիոր	ձեռնալահ
տասնմեկ	արեւմուտք	ձեռնհատ
բանթող	թերխաշ	քաղհան
կաթնկեր	քարտաշ	մոմշոր

Կան մի քանի բարդ բառեր, վորոնց լերկրորդ
բաղադրիչ մասը բաղաձայնով է սկսվում, բայց ա
հոդակապ չունեն:

170. Կազմեցե՛ք բարդ բառեր է, ու շաղկապներով:

յել, եղ	— յելեկ	առ, տուր	— առուտուր:
լերթ, լեկ	—	կեր, խում	—
ալլ, ալլ	—	ալբ, բեն	—

Կան մի քանի բարդ բառեր, վորոնց բաղադ-
րիչ մասերն իրար հետ միանում են և կամ ու շաղ-
կապով,

171. Կազմեցե՛ք բարդ բառեր հետեւյալ բառերով և գրեցե՛ք:
շոգի, մեքենա վոսկի, ծամիկ ապակի, գործ
շոգի, շարժ վոսկի, գույն ապակի, պատել
շոգի, նավ վոսկի, նկար կաշի, գործ
շոգի, քարշ վոսկի, գոծել գարի, ջուր
Որինակ՝ շոգեշաշ, վոսկեգույն, ապակեգործ:

Յեթե բարդ բառի առաջին բաղադրիչ մասը
վերջանում է ի-ով, այդ ի-ն միանալով ա հոդակա-
պին, տալիս է ե. որինակ՝ շոգի, նավ. — շոգի-ա-
նավ. — շոգենավ:

172. Ինչպիսի՞ բառերից են կազմված հետեւյալ բարդ
բառերը:

վարդեսեր, ալգեզործ, գինեգործ, տարեվերջ, տարեըս-
կիդր, շոգեկաթսա, ուլեմաս, վոսկեղրամ, ապակետիպ,
ուղեգիր:

173. Կազմեցե՛ք բարդ բառեր հետեւյալ բառերից և գրեցե՛ք:

[ի—ը]

[ու—ը]

քիթ, ծակ
կիր, քար
կիր, ջուր
խիճ, ուղի

առուր, ընթաց
գունդ, ասեղ
ջուր, աղաց
լուր, գիր

[ե—ի]

[ույ—ու]

հրավեր, գիր
կես, քաղց
հանգես, սրահ
պատվեր, տու
նվեր, բերել

գույգ, ընթաց
լույս, մուտ
լույս, նկար
բույս, կեր
լույս, բաց

Որինակ՝ կրահար, ուրնթաց, հրավիրագիր, գուգըն-
թաց:

Բառակազմութեան ժամանակ վերջին փակ (բա-
ղաձայնով վերջացող) վանկի մեջ

1) ի և ու սովորաբար փոխվում են ը ձայնա-
վորի (վոր չի գրվում)։

2) ե կարող ե փոխվել ի ձայնավորի։

3) ույ փոխվում ե ու ձայնավորի։

Հնչյունների այդ փոփոխությունը կոչվում ե
հնչյունափոխություն։

174. Ինչպիսի՞ բառերից են կազմված հետևյալ բարդ
բառերը։

բժշկապետ, գրչաման, սրտակից, ձկնավաճառ, ջրա-
ման, տպագիր, լծակից, հրավառ, շրջագրետ, նարն-
ջագուռն

175. Ինչպիսի՞ բառերից են կազմված հետևյալ բարդ բա-
ռերը։

լրագրավաճառ, հեռագրատուն, լերկաթուղաղիծ, հե-
ռագրասլուն, հրացանաձիգ, կիսագրագետ

176. Տրված յերկաթուղային բառերը հիմք ընդունելով
մի պատմություն հորինեցե՛ք։

Ինչպե՞ս յես ճանապարհորդեցի գնացքով

Յերկաթուղային բառերի ցուցակ

Կ ա յ ա Ր ա ն

կայարանապետ

գրամարկդ, տոմո

ուղեբեռ (բազաժ)

բեռնակիր

շրմուղ

կառամատուլ

Ուղի

ուխուղի

հեռագրատուն

նշանասլուն (սեմաճոր)

կոճափայտ (սպայ)

կամուրջ

պահակատուն

Գ ն ա ջ ք

շողեքարշ

մեքենավար

հնոցապան

վազոն

անիվ

ուղեվոր

177. Նախորդ աշխատանքի բանավոր շարադրություն հա-
մար տրված բառացուցակից արտագրեցե՛ք բարդ բառերը և բա-
ցատրեցե՛ք նրանց կազմությունը։

178. Գտե՛ք, թե ինչ ձայնավոր կամ լերկհնչյուն ե փոփոխ-
ված կամ դուրս ընկած հետևյալ բառերի մեջ և ապա՝ բացա-
տրեցե՛ք այդ բառերի բարդության կանոնները (հոգակապ յե՛ք
և գրվում և յե՛ր չի գրվում և այլն)։

Բ ա Ր Վ Բ ա Ո Ւ Բ

գնդասեղ, փակուղի, անկյունաչափ, լրագիր, տղա-
գիր, լուսանկար, բժամաս, գանգրահեր, ժամացույց,
բժշկապետ, ջրաման, լրագրավաճառ, լիակատար, հե-
ռագրատուն, խճուղի, ծանրաբեռնել, ջրաղաց, լերկա-
թուղի, թանաքաման, անասնապահ, գրչաման, շողեմեքե-
նա, հրավառ, կողմացույց, հեռագիր, որագրամատյան,
մեծատառ, ձնծաղիկ, ծծմբաշունչ, ողանավ, ջրնոր, գու-
գահեռական, մանկամուր, գուգընթաց, արագընթաց,
թոքախտ, դռնիակ, դռնբաց, ուղղանկյուն, վերջակետ,
ցուցահանդես

179. Արտագրեցե՛ք բարդ բառերը՝ բաղադրիչ մասերն ա-
ռանձին-առանձին գրելով. որինակ գրասխանակ. — գիր, օթխանակ

Հերթապահները դասամիջոցին պարտավոր են հետեւել դասարանի ողափօխութեանը, գրառախտակի մարբութեանը և դասարանում պետք է պատրաստ ունենան կապիճ, սրբիչ և այն ոժանդակ պարագաները, վորոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասի համար:

Հերթապահ աշակերտները պարտավոր են ոգնել դասատուներին տվյալ դասի համար համապատասխան զըննական պարագաները հայթայթելու և դասավորելու:

180. Ասացէ՛ք այնպիսի բարդ բառեր, վորոնց յերկրորդ բաղադրիչ բառն սկսվում է վո կապակցութեամբ:

չուկ, վորս.-չկնորս բայ, վորոյ.-բայորոյ
 քոչուս, վորս.-քոչնորս բուն, վորոյ.-բնորոյ
 վար, վորակ.-վարորակ
 բարչր, վորակ.-բարչրորակ
 անչրեւ, վորդ.-անչրեւորդ
 յերիւ, վորդ.-յերիւորդ

Յեթե բարդ բառի յերկրորդ բաղադրիչ բառն սկսվում է վո կապակցութեամբ, բառասկզբի վ հընչունը գուրս է ընկնում՝ գեղջվում է:

181. Գրեցէ՛ք այնպիսի բարդ բառեր, վորոնց յերկրորդ բաղադրիչ մասն առանձին գործածելիս սկսվում է վո կապակցութեամբ. որինակ՝ վոսկր (այսոսկր, փգոսկր):

XVIII. ԱԾԱՆՅԱՎՈՐ ԲԱՌԵՐ ՅԵՎ ԱԾԱՆՅՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

182. Արտագրեցէ՛ք նախածանց ունեցող հետեւյալ բառերը

ա) ՆԱԽԱԾԱՆՅՆԵՐ

անկրուն	ապարհար	դժբար
աննարամ	ապուշ	քշեւ
անորոշ	ապորիւնի	քգեղ
անեղյո	ապերհար	չրեւ
հակագալ	գերակարարեւ	
հակաողայիւ	գերհարւածայիւ	
համամիտ	վերաշինեւ	
ներշնչեւ	վերաւախեւ	
արարաշնչեւ	մակագրեւ	
արարաւաւեւ	մականուն	

Բառերի սկզբից զրված մասնիկները, փորոնք նրանց սկզբնական նշանակութունը փոխում են, կոչվում են նախածանց:

Ան, ապ, դժ, 8, չ նախածանցները կոչվում են ժխսական, փորովհետեւ նրանք զրվելով բառերի սկզբից, նրանց իմաստը ժխտում են, կամ մի բանի չլինելն են ցույց տալիս:

183. Հետեւյալ բառերի մեջ գտեք նախածանցներ: Բաթարեցեք յուրաքանչյուր նախածանցի նշանակութունը:

համակարծիք, հակակարծիք, անգիր, ապաքաղաքական, զժգուշն, տմարդի, չխոսկան, ներդրում, արտասանման, չհաս, զժգոհ, մակդիր, վերընտրութուն, վերանորոգել

184. Գրեցեք հետեւից նախածանցներով բառեր: Նախածանցներն ընդգծեցեք:

արտահանել	—	ներմուծել	թերակատարել	—
հակակրող	—	ձեւավոր	—	
համեղ	—	զեղեցիկ	—	
պոչատ	—	բախտավոր	—	

185. Արտագրելիս հետեւյալ բառերի մեջ ընդգծեցեք նախածանցները:

անհամ	ուղետ	տհաճ
անկապ	տկար	մակերես
ապաշնորհ	արտագրել	տհաս
համախոհ	հակասել	համաձայն

186. Կապով գործածված բառերն արտահայտեցեք մեկ տառացավոր բառով:

Առանց վախի տղա: Առանց սխալի թելագրութուն: Առանց աղմուկի պրիմուս: Առանց աստղերի գիշեր: Առանց նպասակի զբոսանք: Առանց ոգնության լերեխա:

187. Արտագրեցեք մեկական բառ յուրաքանչյուր վերջածանցով:

բ) ՎԵՐՉԱԾԱՆՑՆԵՐ

աի, իկ, ոկ. — լճակ, տնակ, շնիկ, մայրիկ, ձագուկ ունի. — աշակերտունի, ուսուցչունի, Հայկունի երեմ. — հայերեմ, ուսերեմ, թուրքերեմ անոց, նոց, ոց. — ջուհականոց, հավանոց, ամրոց սսան, արան. — Հայասսան, Ուղբեկսսան, դասարան, բառարան, գործարան

ացի, եցի, ցի. — գերմանացի, աշտարակեցի, լերեւականցի

ական, ային. — գյուղական, կոլտնտեսական, խորհրդային, հարվածային

ավոր. — տողավոր, լուսավոր, կանոնավոր բորդ, երորդ. — լերկբորդ, լերբորդ, չորբորդ, հինգբորդ, վեցբորդ

եղ, եղեն. — ուժեղ, համեղ, կանաչեղեն, փայտեղեն վեճ, ոճ. — հոտավեճ, կանաչավեճ, կեղտոճ

իչ, ող. — գրիչ, նկարիչ, գրող, սփաղող ողդ, ուղդ. — ճանապարհողդ, նավողդ, ժողովուրդդ խառնուրդ

պան. — ալգեպան, պարտիզպան, դռնապան ուրյուն. — միւրյուն, անտեսուրյուն, ջանասիրուրյուն

քյուն — պոչաս, գոռնաս, կոռնաս

Բառերի վերջից դրված մասնիկները, վորոնք նրանց սկզբնական նշանակութունը փոխում են, կոչվում են վերջածանց:

Սկզբից կամ վերջից մասնիկ ունեցող բառերը կոչվում են ածանցավոր:

188. Այս փոստանավորից արտագրեցե՛ք ձեզ ծանոթ ածանցավոր բառերը և ընդգծեցե՛ք ածանցները:

Աղվեսի գովեստը

Հեղիկ, նազիկ, փափկամազիկ,
Բացեց լեզուն անուշ, մեղուշ,
Թափեց, չափեց շաքար ու նուշ.
«Խնչքան լավն ես, լիս քո գերին,
Քո եղ սեվիկ վառ աչքերին,
Նուրբ ծալքերով զուլփ թեփերին»
Մի դու մտիկ,—այդպես քթիկ,
Այդպես ճտիկ. մախմուր ագին,
Խաս ու խումաշ տալասն հագին»
Գիտեմ անշուշտ իմ քույրիկի
Ձայնն ել կլի հրեշտակի»...

189. Գտե՛ք հետևյալ բառերի վերջածանցները, արտագրե՛ք և՛ ձեր տետրերում և իմացե՛ք, թե նրանք բառի սկզբնական նշանակութունը ինչպես են փոխել:

Թիակ, Հակոբիկ, գառնուկ, Հալիուհի, գերձակուհի, Սմբատանուշ, թուրքերեն, հունարեն, Բելոռուսիա, ծաղկանոց, թռչնոց, խաթոց, Ուղբեկտան, ճաշարան, տեղացի, դաշտեցի, լենինականցի, դասարանական, Գործարանային, սանձենի, աշխատավոր

190. Կատարեցե՛ք նախորդ աշխատանքի ձեփով:

լերկաթյա, ձախակողմյան, վանկանի, զորեղ, կա-
նաչեղեն, խոտավետ, ադառտ, ցուցիչ, ծակող, սալյուրդ,
խորհուրդ, դռնապան, անասուն, լերկրորդ, ութկրորդ,
խառագույն, դառնագին, հավաքույթ, աշխատութուն,
կռնատ

191. Նախորդ լերկու աշխատանքների ածանցավոր բառերի վերջածանցները մաքուր ջնջեցե՛ք և իրենց սկզբնական ձեփով (վորպես արմատ կամ արմատական բառ) արտագրեցե՛ք:

Որինակ՝ թի, Հակոբ, գառ, պատանի, գերձակ:

192. Կազմեցե՛ք ածանցավոր բառեր հետևյալ վերջածանցներով և ապա՝ գրեցե՛ք:

ց-ով գրվող
անոց, նոց, ոց,
ցի

ս-ով գրվող
սճան,
ավես, ոս,
աս

դ-ով գրվող
որդ
ուրդ

դ-ով գրվող
եղ
ող
եղեն

193. Հետեւյալ ածանցավոր բառերի արմատներից բայեր կազմեցե՛ք:

գոչու՛ն, մռնչու՛ն, հնչու՛ն, թնդու՛ն, շաչու՛ն, հա-
ջոց, վռնոց, ծլվոց, կոկոց, ծվոց, ճոճոց, սուլոց

Որինակ՝ գոչել, վռնալ:

194. Հետեւյալ գոյականները դարձրե՛ք ածական՝ համա-
պատասխան վերջածանցներ ավելացնելով կամ ջնջելով յեղած-
ները:

ածուխ, քաղաք, դեղնուց, սպիտակուց, նեղուց, ամ-
բոց, ջանասիրութիւն, տաքութիւն, ուժ, գիր, գուլն

Որինակ՝ ածխային, սպիտակ:

195. Հետեւյալ ածականները դարձրե՛ք գոյականներ՝ նա-
խածանցները կամ վերջածանցները ջնջելով:

համեղ, անգիր, դժգուլն, ապաքախտ, տձել, գլուղա-
կան, քաղաքային, լուսավոր, հոտավետ, սլոչատ

196. Հետեւյալ ածականները դարձրե՛ք գոյականներ՝ հա-
մապատասխան վերջածանցներ ավելացնելով:

տաք, ցուրտ, մութ, խորամանկ, կարմիր, ագահ, աշ-
խատասեր

197. Հետեւյալ բառերի համար գրեցե՛ք նախածանցներով
նույնանիշ կամ հակառակ բառեր:

տերեւատ, պոչատ, կռնատ, գիտուն, բախտավոր,
խելացի, ուժեղ, շնորհալի, գունավոր, գեղեցիկ, որինա-
վոր, համեղ

Որինակ՝ տերեւատ, անտերեւ. պոչատ, անպոչ, պա-
չավոր:

198. Արտագրեցե՛ք այս հոգւածից ածանցավոր բառերը և
ընդգծեցե՛ք այդ բառերում նախածանցներն ու վերջածանցները

Չապայեմ

Չապաեմն աղքատ գնուղացու գաւակ էր, շարքային
ղինվոր՝ ցարական բանակում: Մինչեւ հեղախոսութիւնը
նա անգրագետ էր: Բայց հենց վոր կարգաւ-գրել սովո-
րեց, ազահությաւ հարձակեց գրքերի վրա:

Կարմիր բանակում Չապաեմն աչքի ընկաւ իբրեւ
հերոս հրամանատար: Անհաղթօք ճակատում բախկան
էր, լեթե ներկա էր Չապաեմը, և կարմիր բանակային-
ներն անվախ առաջ էլին զնում: Չապաեմը կովում էր
միշտ հերոսաբար: Հերոսի պես էլ մեռալ:

199. Միւնուլն արմատից կազմեցե՛ք մի քանի ածանցավոր
և բարդ բառեր:

հաւ, քուլր, նաւ, ծաղիկ, վոտ, ձեռ, աչք, սիրտ,
լուսին, գետ, լեղու, արծիւ, եշ, ջուր, ծով, խնձոր, տե-
տըր, արել, ձուկ, կապույտ, կարմիր, լույս, շարժ, գեղ,
հասի, բուժ, մուղ, զգ, հաս, ուշ

Որինակ՝ զգալ, զգուշ, անզգուշ, զգայուն, զգա-
րան, զգաստ, զգոն, զգացմունք և այլն:

200. Հետեւյալ բառերից համախմբած արտագրեցե՛ք մի-
եկնույն արմատից կազմված բառերը:

անգիր, գործիչ, անգետ, գործունյա, գրիչ, անգործ,
բախտ, գրավոր, ագետ, գրող, անբախտ, գործարտն, գի-
տուն, գրական, գործավար, դժբախտ, գիր, գործ, ապա-
բախտ, գործել, գործողութիւն, բախտավոր, թիթեղա-
գործ

Որինակ՝ անգիր, գրիչ, գրավոր, գրող, գրական, գիր:

201. Գրեցե՛ք նույնարմատ բառերի խմբեր հետեւյալ պարզ
կամ արմատական բառերի համար:

առող, համ, տուն, քաղաք, ուլ, հաս, ծեր

Որինակ՝ տող, տողեր, տողավոր, անտող, չերկտող, տողանցք:

202. Միենուշն արմատով կաղմեցեք հականիշ բառեր: Սրմատներն ընդդժեցեք:

տղետ — զխտուն	դժբախտ —
տղեղ —	դժդուշն —
տհաս —	ուժեղ —
տձեվ —	զորեղ —

203. Արտագրեցեք հետևյալ բառախմբերի ընդհանուր արմատները և վերջածանցով:

անխոս, խոսուն	անմեղ, մեղավոր
անափառ, փառասեր	կառապան, կառավարել
կենսատու, կենսաբան	խելացի, խելահաս
պարտապան, պարտատեր	անպետք, պիտանի
հրաչյա, աչեղ	անմիտ, մտավոր
ապուշ, ուշադիր	ապաշնորհ, շնորհալի

Որինակ՝ խոսք, մեղք, փառք:

204. Ասացեք հետևյալ բառերի հիմքերը, այսինքն առանց հոլովական, հոգնակիի և բայի անորոշ ձևվի վերջավորությունների:

անգուշն, առատություն, սար, գաղաններ, աթոռից, հոկտեմբերիկներ, անգիր, բախտավոր, պահարան, միութուն, գլուզական, թուրքերեն, ուսանողուհի, համաշխարհային

Վերլուծեցեք այդ բառերն ըստ կաղմության և բառերի բաղադրիչ մասերը գրեցեք այս աղյուսակում:

Բ ա ո ի հ ի մ ք			Վերջավորություն
Նախածանց	Արմատ	Վերջածանց	
—	սար	—	—
ան	դուշն	—	—
—	առաս	ություն	—
—	գաղան	—	ներ
—	աթոռ	—	ից
—	հոկտեմբեր	իկ	ներ

XIX. ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ԱՆՑԱԾԻ ԿՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ

Ա. ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

205. Նախ՝ կարդացեք համառոտ, ապա՝ քննարկեք, հետո՝ մի քանի յեղբակցներով և վերջում՝ մի քանի ստորագրակներով նախադասություններ:

Գ ա Ր ն ա ն ա ու ա Վ ո տ

Արարատյան դաշտը և Մասիսի լեռան սպիտակափառ գաղաթը փայլում ելին վարդագուշն շողերով արեվի առաջին ճառագայթների տակ: Արագածի պսակաձև գագաթը դեռ չէր յերեվում: Նա պատած էր դեռ ձյունի պես սպիտակ մշուշով: Կանաչադարձ դաշտավայրը վառվում էր ծիածանի ամենանուրբ գույներով: Փչում էր հովիկը: Ծաղիկները ժպտում ելին: Դաշտը խոտաբուսները ծփում ու ծածանվում ելին: Դաշտի խաղաղ տարածությունը որորվում էր սքանչելի ալեկոծություններ:

206 Վերլուծեցեք հետեւյալ բարդ նախադասութիւնները: Յերկրորդ նախադասութեան մեջ ցոյց տվեք համադաս լրացումները:

Պատմանի կոմունարները

Պարիզի կոմունայի համար մարտնչող կոմունարների շարքում կռվում էին հերոս սպատանիներ և մանուկներ, փոքր երեխաների վրա անգեհերութեան, արիութեան փայտուն որինակներ են ցույց տվել:

207. Արտագրեցեք՝ նախադասութեան համադաս անդամներն ընդգծելով:

Զմուռն ցրտին

Նապաստակը դաշտ ու անտառ է ընկնում, ցատկում, ուտելիք ճարում: Այնքան է վազում, վազվզում, վոր հոգնում է ու թմրում: Նա մտնում է ծառի փշակը կամ խորը թաղվում ձյունի մեջ: Թաթիկները սեղմում է փորին, կծկվում, տաքանում է ու քնում:

208. Արտագրեցեք ընդարձակ նախադասութիւնները: Ընդգծեցեք ստորոգյալը մեկ գծով, յենթական յերկու գծով, իսկ լրացումների վերելքը գրեցեք այն հարցերը, վորոնց նրանք պատասխանում են:

Այս մանուշակը տո՛ւր մեր Մանուշակին: Մեր Հատմիկը շատ եր սիրում համիկ: Բոլոր գրագետ հոկտեմբերիկներն ստանում են «Հոկտեմբերիկ»: Մեր դասարանի բոլոր աշակերտները բաժանորդագրվել են «Պիոներ կանչ» լեռորդա թերթին:

209. Վերլուծեցեք հետեւյալ պարզ նախադասութիւններն ըստ նախադասութեան անդամների, այսինքն ցույց տվեք յենթական, ստորոգյալը և լրացումները, ինչպես և վորոշեցեք լրացումների կապը յենթականի, ստորոգյալի և լրացումների հետ:

Աշնանը

Որերը կարճանում են: Ծառերի տերեփերը դեղնում են: Թռչունները չվում են տաք յերկիրներ: Բարակ անձերն է մաղում:

210. Վերլուծեցեք հետեւյալ նախադասութիւններն ըստ կազմութեան, այսինքն ցույց տվեք յուրաքանչյուր նախադասութեան տեսակը:

Մենք գնում էջինք մոտորային մակուշկով, վոր ճոճվում եր ծովային թեթեւ ալեկոծումից: Հարվածային կոլտնտեսականներն ունեւոր են դառնում: Յեթե վարդագուն տուֆը չլիներ, Արթիկի անունը մինչեւ Բելգիա չեր հասնի: Մենք յետ կգանք ձեր նոր գարունքին, յերը զարթնեն ուրախ յերգերը կրկին: Ուսուցչուհուս միշտ լսում, յերգում, յաղում, վազվզում եմ: Զարիկը, Աշխենը և Գրիգորն ընդունվեցին պարի դպրոց: Այդ որերին եր ահա, յերը Սարգիսն սկսեց շինել իր նոր տունը: Նա բարձրացրեց պատերը, բայց չկարողացավ վերջացնել տունը:

211. Վերլուծեցեք այս նախադասութիւններն ըստ նախադասութեան անդամների և խոսքի մասերի՝ ցույց տված ձեւով: Պիոները պահպանում է հասարակական գույքը:

Պիոները ճշտորեն կատարում է ուսումնական պարտավորութիւնները:

Պիոները դժվարութիւններից չի վախենում:

Պիոներն ասում է դասակարգային թշնամուն:

Նախադասութեան բառերը	Նախադասութեան անդամ	Խոսքի մաս
պիոները	յենթակտ	գոյական
պահպանում է	ստորոգյալ	բայ
հասարակական	լրացման լրացում	ածական
գույքը	լրացում	գոյական

Նախագասության անդամ լինում են գոյականը, ածականը, թվականը, դերանունը, բայը և մակբայը: Կապը, շաղկապը և ձայնարկությունը նախագասության անդամ չեն լինում:

212. Նախագասությունները մանրամասն վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի՝ ցույց աված ձեվով:

Ի Ր Ի Կ Ո Ւ Ն

Արեվի փայլուն շողերն ընկնում են բարձր սարերին: Ամպերը վոսկու գույն են առնում: Յերկինքը պաշտառ է ու կապույտ: Իրիկունը մեղմիկ քամին շոյում է քնքույշ ծաղիկները: Արեվը մայր է մանում ու ցոլում, փայլում է կաթնագույն լուսինը:

Նախագասության բառերը	Խոսքի մասեր	Թվ	Հոլով	Հոգ	Բայի ձեվը	Ժամանակ	Դեմք
արեվի	գոյական	յեզ.	սեռ.	—	—	—	—
փայլուն	ածական	—	—	—	—	—	—
շողերն	գոյական	հոգն.	ուղղ.	վորոշող	—	—	—
ընկնում են	բայ	հոգն.	—	—	—	ներկա	III
բարձր	ածական	—	—	—	—	—	—
սարերին	գոյական	հոգն.	տր.	վորոշող	—	—	—

213. Վերլուծեցեք տրված ածանցավոր բառերն ըստ կազմության և նրանց բաղադրիչ մասերն արտահայտեցեք այս աղյուսակով:

Նախածանց	Արմատ	Վերջածանց	Վերջավորություն
համա	քաղաք	ային	—
Անդր	կովկաս	—	ի
—	պոչ	առ	—

համաքաղաքային, Անդրկովկասի, գունատ, հոկտեմբերյան, մրցանակ, շեշտակի, գրողներ, բանվորուհիներ, ճաշարանի, նավակով

Բ. ԿԵՏԱՒՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ա) ՎԵՐՁԱԿԵՏ (.)

214. Արտագրեցեք՝ բաց քոչած վերջականները դնելով:

Լ ի ն ե ն ք ա ո ո ղ ջ և ու ժ ե ղ

Գորկու անվան միջնակարգ դպրոցն ունի Կարմիր Խաչի սանիտարական պոստ, վորտեղ կազմակերպված կերպով առաջին ոգնությունն է ցույց տրվում լեռեխաներին:

Դասարանական սանիտարները պարբերաբար ստուգում են լեռեխաների մազերի, ակունջների, ձեռքերի, թաշկինակների մաքրությունը:

Բոլոր դասամիջոցներին կազմակերպվում են խաղեր, լեռգեր:

215. Ինքներդ ասացեք մի քանի ամբողջացած պարզ և բարդ նախագասություններ և գրեցեք՝ այդ նախագասությունների վերջում վերջակետ դնելով: Չմոռանաք նախագասություններն սկսել մեծատառով:

բ) ՄԻՋԱԿԵՏ (.)

216. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք համառոտաձև բառերը:

Ղ. Սդալյանը և Հովհ. Թումանյանը գրի լեն առել ժողովրդական հեքիաթներ: Ընկ. Ստ. Զորյանը մշակել է «Հազարան բլբուլ» ժողովրդական հեքիաթը: Աթ. Խնկոյանի «Առական»-ի գինն է 1 ու. 10 կ.: Նիպարայի ջրվեժը թափվում է 70 մ բարձրությունից:

Համառոտած բառի մոտ գրվում է միջակեք:

Համառոտած բառն անպայման պետք է վերջանա ձայնավորից կամ լ-ից առաջ գտնվող բաղաձայնով. որին ահ ընկեր բառի համառոտագրութունը կը լինի ընկ., իսկ աղյուսակ բառի համառոտագրութունը կը լինի աղ.:

Կան բառեր, վորոնց մեջ համառոտագրելիս բաժանված է միայն առաջին տառը գրել:

Մետրական չափերի կրճատ նշանակումներից հետո միջակեք չի գրվում:

217. Համառոտագրեցեք հետևյալ բառերը:

ուսուցիչ, աշակերտ, բանվոր, գործարան, խորհուրդ, ընկեր, ուրբի, կոպեկ, մետր, սանտիմետր, կիլոմետր, կիրդրամ, Հովհաննես, Հարություն, ընտանիք, գծագիր

218. Ասացեք վհրտեղ են բաց բողմված միջակեաները:

Աղվեսն ու առյուծը

.... Յեկավ վերջապես աղվեսը, կանգնեց քարայրի մուտքի առաջ և հարցրեց առյուծին

— Ի՞նչպես ես առողջութունդ:

Առյուծը պատասխանեց

— Վատ ե. ինչո՞ւ ներս չես գալիս, բարեկամս:

Աղվեսը պատասխանեց

— Կգալի, բայց տանդ շուրջը թողած հետքերն ուրիշ բան են ասում. շատերն են ներս մտել, իսկ դուրս վաճ վոք չի լեկել:

219. Ինքներդ ասացեք բարդ նախադասութիւններ աղ-գալի խոսքերով և գրեցե՛ք՝ ուղղակի խոսքից առաջ միջակեք

գնելով, ուղղակի խոսքը չափերունների մեջ առնելով ու մեծա-տառով սկսելով:

դ) Մ Տ Ո Ր Ա Կ Ե Տ (,)

220. Բացատրեցե՛ք ստորակետների գործածութիւնը հե-տեվյալ վոտանավորների մեջ:

Յ ե ը ե վ ա ն ու մ

Ահա հսկա տպարան,	Կառուցվեցին նորանոր՝
Գործարանը մեր հացի,	Մանկապարտեղ, ծննդատուն,
Ձեթ-ոճառի ու կարի,	Նոր դպրոցներ փառավոր,
Կարբիդի ու կոնսերվի,	Հիվանդանոց, դեղատուն,
Մեքենական, մարմարի,	Թանգարան և կինո մեծ,
Բոլորը ո՞վ կթվի:	Նոր թատրոններ և ակումբ...
Ել ի՞նչ ասես վոր չշինվեց	Աճեց, աճեց ու դարձավ
Մեր Յերեվան քաղաքում:	Բանվոր մարդկանց հսկա ծով:
Ինչքան աճեց, մեծացավ	Կառուցում ենք, կառուցում,
Մեր քաղաքը մարդկանցով.	Լարում ենք ուժ ու լեռանդ:

Մ ու կ ի կ ը

Որը մի ճանճ, մի միջատ,
Մի ծեղ, արմատ, ցորենի հատ,
Ուտում եր ու քեֆ անում,
Նաղում, պարում եր բնում:

221. Արտագրեցե՛ք՝ նախադասութիւն համադաս անդամնե-րից հետո բաց բողմած ստորակետները գնելով:

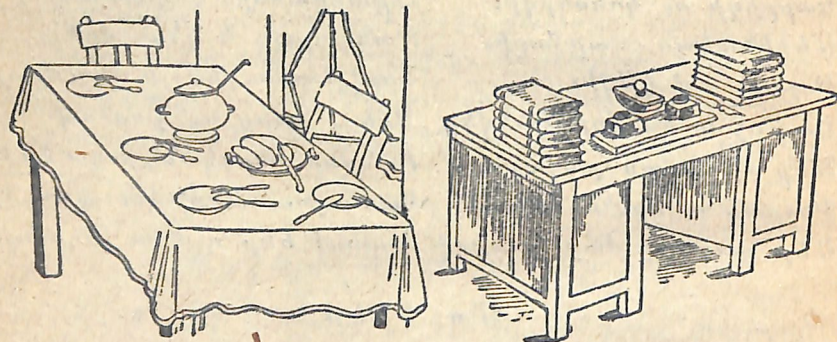
Զ ե լ յ ու ս կ ի ն յ ա ն ն ե ը ը

Զելուսկինյաններն Արկտիկայի ուսումնասիրութիւն գործում ցույց տվեցին անվհերքութիւն արխութիւն հնարագիտութիւն և կազմակերպվածութիւն որինակ:

Ընկերներ Ստալինը Մուրտուլը Վորոշիլովը Կուլբի-
շեվը և Ժգանովը վողջունեցին և չեղմորեն շնորհավորե-
ցին քաջարի չեկոսականներին, վորոնք արիաբար տա-
րան չերկամսա սառցային գերութունը:

Ձեկունակնյանների վերկման գործին անմիջակա-
նորեն մասնակցած ողաչուններ Լյապլիզեվսկուն Մուրկովին
Կամանինին Սլեպնյովին Վոդուպանովին Դորոնինին Հա-
մամիութենական Կենտգործկոմը «Խորհրդային Միության
հերոս»-ի կոչում տվեց:

222. Լրացրեք և գրեցե՛ք:

Սեղանի վրա կան ճաշի հետեվյալ պարագաները՝.....
Գրասեղանի վրա կան հետեվյալ գրենական պիտույքնե-
րը.....

223. Բացատրեցե՛ք ստորակետների գործածությունը հե-
տեվյալ նախադասությունների մեջ:

ԼողուՆ գՆԵՐ

Յերիխաներ, ինձ վալը չեցե՛ք, չթրջե՛ք, չծալե՛ք,
չկեղտոտե՛ք: Ձեզանից հետո ուրիշ շատ լեքեխաներ ել
պետք ե ինձ կարգան:

224. Արտագրեցե՛ք՝ բաց բողած ստորակետը և շեշտերը
դնելով:

Աշակերտներ թղթակցեցե՛ք ձեր գալրոցի պատի թեր-
թին:

225. Արտագրեցե՛ք կոչականներով նախադասությունները՝
համապատասխան ստորակետներ դնելով:

ԻՄ գԻՐՔԸ

Իմ սիրուն գիրք գիրք իմ խոսուն

Իմ լավ ընկեր անբաժան

Քո թերթերից հետո ե խոսում

Աշխատանքը ժրաշան:

226. Բացատրեցե՛ք ստորակետների գործածությունը հե-
տեվյալ նախադասությունների մեջ:

ՎԱՆ - ԼԻՆ

Հեռու մեզնից, շատ հեռու, հե՛յ,

Ուր աճում են բամբակ ու թեյ,

Մի գավառում Ձինաստանի

Ապրում եր փոքրիկ Վան-Լին:

227. Արտագրեցե՛ք ձայնարկություններով նախադասու-
թյունները՝ բաց բողած համապատասխան կետերը դնելով:

ԿԱՅԱՐԱՆՈՒՄ

Ձրնգ զրնգ զնգաց զանգակը:

Կալարանում ու ու ու լավեց սուլոցի ձայնը:

Ծուխը բարձրացավ փուհ փուհ փուհ,

Ֆրե ֆրե գուրս պրծավ շողին:

Անիվները պտտվեցին չրխկ չրխկ չրխկ:

228. Բացատրեցե՛ք ստորակետների գործածությունը հե-
տեվյալ նախադասությունների մեջ:

Ձանգը տվեցին, և դասերն սկսվեցին:

Արամը պատի լրագրի նյութերն եր արտագրում,
իսկ Գեվորգը նկարներն եր անում:

Դու վոչ թե պիտի ստանաս միջակ, այլ պիտի աշ-
խատես լավ և գերազանց գնահատականներ ստանալ:

229. Արտագրեցեք հետեվյալ բարդ նախադասութիւնները՝
բաց քողած ստորակետները դնելով:

Դու վոչ միայն պիտի արտագրես, այլև քեզանից
պիտի գրես:

Նախադասութեան վերջում ձայնն իջնում ե, և դա-
դար ե լինում:

Մենք շատ նվաճումներ ունենք, բայց մեր թերու-
թիւնները դեռ բոլորը չենք վերացրել:

Մենք պետք ե ուժեղացնենք մեր կարմիր բանակը,
վորպետդի կապիտալիստները մեր վրա չհարձակվեն:

Դ) ԲՈՒԹ (Վ)

230. Արտագրեցեք՝ թվարկումներից առաջ բութ դնելով:

Անտառում ապրում են վայրի զագաններ՝ գայլեր,
արջեր, աղվեսներ, նապաստակներ:

Սեփանա լճում կան բազմաթիվ ձկներ իշխան, կարմ-
րախաչա, գեղարքունի, կողակ և այլն:

Արմենուհին լեզել ե հետեվյալ քաղաքներում Ստե-
փանափանում, Կիրովականում, Լենինականում:

231. Արտագրեցեք հետեվյալ բարդ նախադասութիւնները
գեղջված բառի տեղ բաց քողած բութը դնելով:

Պիտներները բաժանորդագրվում են «Պիտներ կանչ»
թերթին, իսկ նոյնամբերիկները «Հոկտեմբեր» հանդեսին:

Արաքսին ուղում եր նամակ գրի Զարուհուն ժամա-
նակ չեր ունենում:

Գրիչը ձեռքն առավ շարադրութիւն գրի:

Գալն ամպ որ կուգե, գողը մութ գիշեր:

Ձեռը ձեռ կլվա, լերկու ձեռը լերես:

Լիք հասկերը գլուխները կուցնում են, իսկ դասարկ-
ները ցից են անում:

Նույն ծաղկից ոճը թույն ե շինում, մեղուն մեղր:

Խաղողից չամիչ են պատրաստում, սալաքից չիլ:

Հ ա ն ե լ ու կ

Տակը քար ե՝ քար չե.

Վերեվը քար ե՝ քար չե.

Ձու կածի՝ հավ չե.

Խոտ կուտի՝ կով չե:

Որինակ՝

Պիտներները բաժանորդագրվում են «Պիտներ կանչ»
թերթին, իսկ հոկտեմբերիկները՝ «Հոկտեմբեր» հանդեսին:

232. Արտագրեցեք՝ շատ կարճ ուղղակի խոսքերից առաջ
բութ դնելով:

Ծ ի տ ի կ ն ե ռ ի գ ը ու յ ց ը

Ծիւղը ծտին ասաց.

«Մէր ե ձուտդ, ծիւտ»:

ձուտը բնից գլուխը հանեց,

ասաց՝ ճիւտ...

Աղվեսի դունչը խաղողին չհասավ, ասաց խոտի ե

Ուսուցիչն աշակերտներին ասաց կարգացե՛ք:

Արամը հեռագրեց կգամ:

Հայկը պատասխանեց այո:

Որինակ՝

Աղվեսի դունչը խաղողին չհասավ, ասաց՝ խոտի ե

Յեթե ուղղակի խոսք շատ կարճ է, սովորա-
բար չափերտների մեջ չի առնվում և նախադասու-
թյունից բաժանվում է վոչ թե միջակետով, այլ՝
բութով:

233. Արտագրեցեք՝ բացատրություն ցույց տվող բառերից
առաջ բաց քողած բութը գնելով:

Արթիկ—տուֆը և Անի—պեմզա

Անցյալում մի փոքրիկ գյուղակ Արթիկը դարձել է
համաշխարհային անուն վաստակած Արթիկ—սում սքան-
չելի տուֆաքարի կենտրոնը:

Անցյալում մի աննշան կայսրան Անին դարձել է
պեմզայի կենտրոնը Անի — պեմզա:

Որինակ՝

Հաղթական թափով բարձրանում է Սեվան—Ջանգի
կասկադի առաջին գիգանթը՝ Քանաքեռգեսը:

Ե) ՇԵՇՏ (')

234. Արտագրեցեք՝ բայի նրամայական ձևի և մի՛ արդե-
լականի վրա բաց քողած շեշտերը գնելով:

Ինչպես կարդալ

1. Մի կարդա մթնշաղին կամ շատ աղոտ լույսի
տակ:

2. Աշխատիր, վոր կարդալիս լույսը գրքի վրա ձախ
կողմից ընկնի:

3. Պահպանիր կուրծքդ, թոքերդ, կարդալու ժամա-
նակ մի կռանա գրքի վրա, լերբեք պառկած մի կարդա:

4. Մաքուր պահի այն սենյակը, վորտեղ դու կաք-
դում ես:

5. Մատենիդ բերանդ մի տանի. գիրքը թերթիւ չոր
մատներով:

235. Արտագրեցեք՝ կարճ ու սուր արտասանվող ձայնա-
րկաթյունների, կոչականների և առանձնապես ուժեղ արտասան-
վող բառերի վրա բաց քողած շեշտերը գնելով:

Տ ու ֆ ի յ երգը

Արթիկ, վառդափառ Արթիկ,
Հենվել ես փեշին Մանթաշի,
Վորպես բարձրացող բարախ,
Աճիր ու հզոր բոյ քաշիւր:

Դ ժ վ ա ռ տ ա ռ ի

— Վարի, զուքան ջան, վարի,
Դատենք ցորեն ու գարի.
Տանենք, ածենք քյոթվի փեշ,
Վոր չտանի մեր զոմեշ:

Շ ո գ ե շ ա ռ ժ

Սուլիւր, սուլիչ,	Տնւր զոլորշի,
Զնդա, զանգակ,	Ծուխ, վեր քաշվի.
Այ մեքենա,	Կամաց, կամաց
Շարժվիր հիմա,	Ճամլիա գնա:

զ) ՀԱՐՅԱԿԱՆ ՆՇԱՆ (°)

236. Արտագրեցեք՝ հարցական բառերի վրա հարցական
նշան դնելով:

Այն ով է ասում, թե մեռավ Լենին:
Միթե կմեռնի արեւը պայծառ,
Կամ թե կմարի շունչը ովկիանի:

է) ԲԱՅԱԿԱՆՉԱԿԱՆ ՆՇԱՆ (˘)

237. Արտագրեցեք՝ բացականչություն կամ զգացմունք

արտահայտող և յերկար արտասանվող բառերի վրա բացական-
չական նշան դնելով:

Կանաչ ախպեր

Եյ, կանաչ ախպեր, Արի, քեզ հետ բեր

Եյ, ճանաչ ախպեր, Արեւի շողեր:

Կեցցե Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի մեծ և անպարտելի
դրոշմ: Առաջ, դեպի նորանոր հաղթանակներ:

Ը) ՉԱԿԵՐՏՆԵՐ («» „ «)

238. Արտագրեցե՛ք՝ ուղղակի խոսքը չակերտների մեջ
առնելով:

Ընկ, Կրուպսկայան ասում է. Պիոներներ, յեղեք
առաջատար աշակերտներ դպրոցում և որինակ ծառայեք
բոլոր աշակերտների համար:

239 Արտագրեցե՛ք՝ գրվածքների, հանդեսների, լրագրերի
անուններն ընդգծելով:

Հովհ. Թումանյան

Հովհ. Թումանյանը մանուկների համար շատ ու շատ
վոտանավորներ ու պատմութուններ է գրել: Յերեխա-
ները շատ են սիրում Թումանյանի «Դիքորը», «Դեղը»,
«Տերն ու ծառան», «Արջավորսը», «Շունն ու կատուն»,
«Մի կաթիլ մեղրը» և այլն:

Վոչ մի աշակերտ առանց թերթի

Մեր դպրոցի բոլոր աշակերտներն ստանում են
թերթեր և հանդեսներ. յերկրորդ դասարանցիները բո-
լորն ստանում են «Հոկտեմբերիկ», իսկ յերրորդ և չոր-
րորդ դասարանցիները՝ նաև «Պիոներ կանչ» և «Կար-
միր ծիլեր»:

240. Արտագրեցե՛ք՝ կետերի տեղ բաց բռնած բառերը գրե-
լով:

Այս տարի մենք սովորել ենք բանաստեղծ ի
« . . . » վոտանավորը: Անցյալ տարի անգիր սովո-
րել ենք բանաստեղծ ի « . . . » վոտանավորը:
Այսօրվա մեր դասն է ի « . . . »-ը: Մենք շատ ենք
սիրում « . . . » յերգը:

241. Գրեցե՛ք՝ վոր հեղինակից ինչ գրքեր էք կարդացել:
Հմուտանք չակերտների մեջ առնել գրվածքների անունները:

Յերեվանի տիկնիկալին թատրոնը բեմադրել է Չա-
րի վերջը, Կաշտանկա, Տերն ու ծառան և այլ պիեսներ,
ինկ Պատանի հանգիստեսի թատրոնը՝ Դիքորը, Սկաուտ
№89-ը, Առաջին պատկոմներ և այլն:

242. Արտագրեցե՛ք՝ գործարանների, կոլտնտեսութունների,
խորտնտեսութունների, շոգեշարժների, սովառնակների պայ-
մանական անունները չակերտների մեջ առնելով:

III Ինստեմացիոնալ գործարանը, Կարմիր Հոկտեմբեր
կոլտնտեսութունը և Գիգանտ խորանտեսութունը գերա-
կատարել են իրենց արտադրական պլանները: Խորհրդա-
լին գործարաններում պատրաստվում են գերհզոր Իոսիֆ
Սալին և Ֆելիքս Չեռնինսկի շոգեշարժները: Մաքսիմ
Գորկի ագիտինքնաթիռն աշխարհիս ամենամեծ ինքնա-
թիռներից մեկն էր: Կինո Պրոլետար-ում ցուցադրում են
Գիգոր կինոնկարը:

243. Դիտեցե՛ք հիմնարկների հետեվյալ ձեւով գործածված
պայմանական անունների ուղղագրութունը:

Շահումյանի անվան դպրոցը մրցման է հրավիրել
Մաավյանի անվան դպրոցին: Արովյանի անվան դպրո-
ցում շատ լավ են դրված պոլիտեխնիկ աշխատանքի
սենյակները, իսկ Մաքսիմ Գորկու անվան դպրոցում ֆիզ-
կոլոտուրան: III Ինտերնացիոնալի անվան կարի արտե-
լում ժամանակին են կատարում բոլոր պատվերները:

Հիմնարկներն անունները չակերտներն մեջ չեն դրվում, չեք անուններից առաջ դրված և անվան բառը. որինակ՝ III Ինտերնացիոնալի անվան գործարան, բայց «III Ինտերնացիոնալ» գործարան:

244. Արտագրեցեք, Վորտեղ հարկավոր ե՞րբ չակերտներ:

Առաջ և հիմա

20 տարի առաջ Ղշլաղի գյուղացիներն ստանում էին լերեք ուրինակ թերթ, իսկ հիմա նույն գյուղի միայն Ստալինի անվան կոլտնտեսության կոլտնտեսականները՝ 364 որինակ զանազան պարբերականներ: Ստանում են Խորհրդային Հայաստան, Գրական թերթ, Խորհրդային արվեստ, Հայաստանի աշխատավորուհի, Ավանգարդ և այլն:

Թ) ԱՆՋԱՏՄ ԱՆ ԳԻԾ (—)

245. Դիտեցեք անջատման գծի գործածությունը հետևյալ որինակների մեջ:

Գիքորի գրքերի գանգատը

—Վսնց ես ապրում, —Ե՛յ «Ռոբիզոն» բարեկամ,
«Շունն ու կատուն», Ինչո՞ւ կեղտոտ ես այգիքան:
Մի ժամանակ —Ո՛ւր ե կազմդ, «Բա՛ջ Նազար»,
Լավ ելիր դու: Ես ինչ որի դու հասար:

246. Արտագրեցեք՝ բաց բոլոր անջատման գծերը գնելով:

Փոքրիկ գյուղացին

Վճրտեղից ես բերում ցախը:
Իհարկե՝ մերուց:

Անճնդ:

Պողոս:

Քանի տարեկան ես:

Յոթն անցել ե:

247. Արտագրեցեք և դրեք բաց բոլոր կետադրական նշանները:

Փ ի դ ը

Արփիկ դու փիղ տեսել ես

Տեսել եմ

Վորտեղ

Գաղանանոցում

ժ) ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԳԻԾ ԿՍՄ ԳԾԻԿ (—)

248. Դիտեցեք միության գծի գործածությունը հետևյալ որինակների մեջ:

ա) փոստ-արկղ, ձեթ-ոճառ, գրադարան-ընթերցարան, ՊԱՋԸ-Ավլաքիմ, Նոր-Բալադետ, Չեխո-Սլովակիա, Դուրյան-Արմենյան, մեքենա-արակտորային, փոստ-հեռա-գրատուն:

բ) Ու շարան-շարան սեվ-սեվ սարցակներ կտցում են, ուտում բուլսի թշնամուն:

գ) Ձընգ-ղընգ, լավեց դպրոցի զանգը:

Միության գիծը դրվում ե՝

1. լերկու բառերի միջև, վորտեք միասին մի իմաստ են արտահայտում:

2. կրկնվող բառերի և ձայնարկությունների միջև:

249. Ասացեք վերոհիշյալ ձեվով կրկնվող բառեր կամ ձայնարկություններ և յերկու բառով մի իմաստ արտահայտող բառեր:

Որինակ՝ Յերկաթը տաք-տաք կծեծեն:

Կ ու Ն կ ն ե ը

Կ ու Ն կ ն ե ը կոկոսն,

Կը՛ռ-կը՛ռ ասին ու թռան,

Կը՛ռ-կը՛ռ ասին ու առան

Սիրուն ամառն ու թռան:

Ժա) ՓԱԿԱԳԻԾ ()

250 Դիտեցեք փակագծի գործածությունը հետևյալ որին նախնորում:

ա) Ստալինի անունով կոչվում են Ստալինաբադ (Դյուշամբե), Ստալինգրադ (Ցարիցին), Ստալինսկ (Կուզնեցկ), Ստալինո (Յուզովկա), Ստալինի (Յիլինվալի) և այլ քաղաքները:

բ) Տառերն ունեն յերկու ձևով՝ փոքրատառ և մեծատառ (գլխագիր, զլխատառ):

Այն բառերը, փորձնք ծառայում են փոքրեկ բացատրություն նախադասության մեջ գործածված փոքրիկ բառի, զրվում են փակագծերի մեջ:

Թվարկումների ժամանակ փակագիծ գործածվում է հետևյալ ձևով՝

ա) , բ) , 1) , 2) և այլն:

251. Դրեցեք որինակներ փակագծերի գործածության դեպքերի վերաբերյալ:

Գ. ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՎՍՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ա) ՄԵԾԱՏԱՌԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

252. Բացատրեցեք մեծատառի գործածության դեպքերը և այդ դեպքերի վերաբերյալ որինակներ կազմեցեք և գրեցեք:

Մարզկանց անուններ

Արմիկ, Արշակ, Նունիկ, Խորեն,
Մինաս, Խաչիկ, Անուշ, Սուրեն,
Խաչատուրն ու Աշխենն մեր են:

Աղգանուներ

Մեր սիրելի գրողներն են Թումանյանը, Զորյանը, Արմենը, Խնկո-Ապերը:

Հայրանուններ և ծածկանուններ

Մեր սիրելի առաջնորդներն են Վաղիմիր Իլիչ Լենինը և Իոսիֆ Վիսարիոնովիչ Ստալինը:

Կենդանիների անուններ

Խնձոր կա՝ կարմրաթշիկ,
Խնձոր կա՝ աչեր պլիկ.
Ծառի պտուղ՝ խնձոր,
Յեղան անունը՝ Խնձոր:

Քաղաքների անուններ

Լենինի անունով կոչվում են հետևյալ քաղաքները՝
Լենինգրադ (նախկին Պետրոգրադը), Լենինական (նախկին Ալեքսանդրապոլը), Ուլանովսկ (նախկին Սիմբիրսկը) և այլն:

Գյուղերի անուններ

Ուշի, Ոչական,
Փարբի, Բուրական,
Թալին, Թալիշ,
Մաստարա,
Դգալի պոչը
Դեսն արա:

Աշխարհագրական անունները

Արեվելյան կիսագնդում գտնվում են Ասիան, Յեվրոպան, Աֆրիկան և Ավստրալիան: Յերկրագնդի ովկա-

ընդհակառակը
ընդամենը
ընդդեմ

ընդդիմանալ
ընդունել
ընդարձակ

ընդմիշտ
ընդհատել
ընդմիջել

ցտեսութիւն
ցմահ

ցպահանջ
ցայտոր

Դրաբարից վերցրած ընդ և ց նախդիրները նախածանցների նման բառերին կարծ են գրվում. ց նախդիրը ցույց է տալիս միմյնեմ. որինակ՝ ցտեսութիւն նշանակում է միմյնեմ տեսութիւն:

գ) Ռ Ե Ր ԲԱՂԱԶԱՅՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

258. Գրեցեք նախագասութիւններ ռ-ով սկսվող հետեւյալ բառերով:

Ռոբերտ, Ռոզա, Ռուբեն, Ռազին, Ռուսաստան, ռազիո, ռուբլի, ռետին, ռումբ, ռազմիկ, ռազմամթերք, ռմբակոծութիւն, ռնգեղջյուր, ռնգախոս, ռանդ

Բառասկզբում գրվում է ռ, բացի բոլոր բառից:

259. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք ռ տառը ն-ից առաջ:

Աղբյուր

Մարի լանջում, Ժալուի տակ,
Ջուր եր բղխում սառնորակ:

Բառամիջում ն բաղաձայնից առաջ գրվում է ռ: Ն բաղաձայնից առաջ կարող է գրվել ր, իբրբ լերկուսի միջից մի ձայնավոր է դուրս ընկել. որինակ՝ գարուն, գառնանալին:

260. Արտագրեցեք ռ-ով գրվող բառերը:

լեռնաշղթա, խուրձ, լեռնագագաթ, մարդ, լեռնանցք, կարդալ, բեռնակիր, մարտիկ, Առնոլդ, դարձյալ, գառնութիւն, վարդ, խառնուրդ, սարդ, սալառնակ, գառնանալին

ե) դ և խ բաղաձայնների ուղղագրութիւնը

261. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք դ տառը, վորը կարդացվում է խ:

Վոդջույն ամբողջ աշխարհի մեր տվադ լեղբայրներին՝ կոմյերիտականներին: Աղջիկները զաղցը լերդելով գնացին ջրի: Աղբյուրի ջուրը սառն է:

Ղ տառը բաղաձայնից առաջ սովորաբար արտասանվում է իբրեմ խ:

Բաղաձայններից առաջ ամենից շատ գրվում է դ, իսկ խ շատ քիչ է գործածվում և այն ել սովորաբար s տառից առաջ:

Բացառութիւն են կազմում ուղս (կենդանի), կեղս (աղտ) և այլ բառեր:

262. Պատրաստեցեք այս ուղղագրական բառացուցակը:

աղբ

աղբյուր

յեղբայր

աղջիկ

ամբողջ

չղջիկ

մոռոզույն

թուղթ

կաղթել

շղթա

դեղջ

դեղջա՛նիկ

խաղցած

խաղցր

263. Արտագրեցեք այբբենական կարգով:

բախտ, դժբախտ, տախտակ, անխախտ, ապերախտ
ապուխտ, Սանդուխտ, Սոսորովիդուխտ, խրոխտ, ախտ,
(ցավ), ժխտական, զմրուխտ

264. Արտագրեցեք և գծիկներն տեղը դրեք բաց քողած տառերը:

Կուշար քա—ցածին մանր կըրդի: Սանդու—տը սի—
րում և դե—ձ: Տետրակիդ շապկին թու—թ քաշիք, վոր
չկե—տոսովի: Ու—տը քալում և, դե—ձանիկն ու չը—
ջիկը թռչում են: Ա—բն ու կե—տը մաքրեցեք: Թոք—
ա—տը վարակիչ հիվանդություն և:

265. (ստուգողական արտագրություն). Արտագրեցեք և գծիկ-
ների տեղը դրեք բաց քողած տառերը:

Դասերը վեր—անալուն պես աշակերտներն առանց
միմյանց խանդարելու, քաղաքավարի կերպով հանդեր—
—արանից վերցնում են իրենց պահ տված հա—ուստը
և անմի—ապես դիմում են տուն:

Ցուցակագրվա— աշակերտը խմբակային պարապ—
մունքներին պարտավոր և ներկա լինել նշանակվա— ճիշտ
ժամանակին:

Յես մի վերմակ եմ սաստիկ ըն—ար—ակ՝ և՛ տա—
քացնում եմ, և՛ մրսեցնում (ձյան սավանը):

Մոր—դ—այլս ինձ նվիրել և փղ—սկըն գրչակով:

266. Ստուգեցեք ձեզ՝ կարող եք անսխալ գրել

1) մեր պետության անունը,

2) ամիսների անունները,

3) տարվա լեզանակների անունները,

4) աշխարհամասերի անունները:

267. Ստուգեցեք ձեզ՝ կարող եք անսխալ գրել

1) ձեր դասարանում անցած առարկաների անուն-
ները,

2) ձեր դասատուների ազգանունները,

3) քո կարդացած գրքերի անունները:

268. Կարող եք գրել հետևյալ բառերը, վոր դուք սովորել
եք ձեր զանազան դասերին:

ա) Գո—ական

ա—ական

թվա—ան

բա—

դե—անուն

մակ—ալ

ձայնար—ություն

շա—կապ

լեն—ակա

ստորո—յալ

լ—ացում

ուղ—ական

սե—ական

տ—ական

հա—ցական

գոր—իական

նե—գոյական

հո—նակի

—եզակի

ստո—ակետ

բ) թվա—անություն

մ—ավոր

դումա—ելի

նվա—ելի

բազմապատկի—

բազմա—ատկելի

արտա—րիչներ

բաժանա—ար

քանոր—

բաժա—ելի

համա—իչ

հա—տարար

գ) ըն—անի կեն—անի

բու—ս

կմա—ք

թո—եր

սնն—առություն

սիր—

ս—ամոքս

աշխար—ազրություն

դետի ակուն—

մակերելու—

հար—ություն

բար—բություն

լա—նություն

լեր—արություն

ձ—նորություն

լեր—բազունդ

դ) Հոկտեմբերյան հեղ.

պրոլետար—ատ

դասակար—

հա—թություն

կոմ—երիտական

պի—ներ

հոկ—եմբերիկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. Բ և Գ դասարաններում անցածի կրկնություն և լրացում	62
II. Լրացման լրացումներն ընդարձակ նախադասության մեջ	5
III. Հարցական, բացականչական, հրամայական և պատմողական նախադասություններ	21
IV. Կոչական բառերը նախադասության մեջ	23
V. Մի քանի յենթականերով և մի քանի ստորոգյալներով նախադասություններ	28
VI. Պարզ և բարդ նախադասություններ	30
VII. Գոյականների ի և ու հոլովումները	37
VIII. Գոյականաբար գործածվող ածականների հոլովումը	43
IX. Թվական	46
X. Դերանուններ	48
XI. Ստացական հոգեր	53
XII. Բայի կրկնություն և լրացում	58
XIII. Մակբայ	60
XIV. Կապ	63
XV. Շաղկապ	65
XVI. Զայնարկություն	66
XVII. Բարդ բառեր (զադափառ հնչյունափոխությամբ մտին)	69
XVIII Ածանցավոր բառեր և ածանցների ուղղագրությունը	71
XIX. Տարրական դպրոցում անցածի կրկնություն և լրացում	77
Ա. Քերականական վերլուծության վարժություններ	85
Բ. Կետադրության վարժություններ	89
Գ. Ուղղագրական վարժություններ	102

Պատ. խմբագիր՝ Ա. Ղափրյան
Տեխ. խմբագիր՝ Գ. Զեմյան
Սրբուգրիչ՝ Ս. Շահբազյան
Դրվիկոսի լիագոր Վ. 1140

Տրված և արտադրության 20 հուլիսի 1936 թ.
Ստորագրված և ապելու 17 ապրիլի 1936 թ.

Հրատ. № 3804
Տիրած 40000
Պատվեր 929
Թղթի չափը 84սմ
Տպագրական մամուլ 63/2
Մի մամուլի մեջ 36,000 նիշ

Պետերատի տպարան, Յերեվան, II Գնունի, № 4

Заемная графика и графика

М. Пашарян

808

9426 1 0. 35 4.

8118

Гос. ССР Армения, Ереван, 1986 г.

Учебник для IV класса

1 часть